

Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa w 1 półroczu 2022 roku

Wstęp

Najważniejsze informacje o Narodowym Instytucie Dziedzictwa

A. Misja NID

Misją NID jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony oraz konserwacji zabytków, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego, a także gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie. Instytut, realizując swoje zadania statutowe, uznaje, że zarówno zabytki, jak i niematerialny dorobek kulturowy poprzednich pokoleń są świadectwem naszej przeszłości i będąc ważną częścią naszego dziedzictwa, mogą stanowić trwały fundament wspólnej przyszłości i zrównoważonego rozwoju naszej Ojczyzny.

B. Krótki zarys historii Instytutu

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest prawnym następcą Ośrodka Dokumentacji Zabytków, utworzonego w 1962 r. w celu „usprawnienia inwentaryzacji zabytków dla racjonalnego planowania ich odbudowy i konserwacji”. W 2002 r. poprzez połączenie Ośrodka Dokumentacji Zabytków i Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu powstał Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (KOBiDZ). 1 stycznia 2007 r., na mocy zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, do KOBiDZ przyłączono Ośrodek Ochrony Dziedzictwa

Archeologicznego, co oznaczało powstanie pod poprzednią nazwą nowej instytucji kultury. 1 stycznia 2011 r. KOBiDZ zmienił nazwę na Narodowy Instytut Dziedzictwa. Instytucja z nową nazwą i zmienionym statutem, dostosowanym do ówczesnych wyzwań stojących przed systemem ochrony zabytków, kontynuowała idee ochrony i udostępniania dziedzictwa kulturowego szerokim grupom odbiorców.

Kolejne zmiany w Instytucie nastąpiły w 2014 r. i polegały na aktualizacji statutu i Regulaminu Organizacyjnego NID.

31 stycznia 2020 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego po raz kolejny nadał nowy statut dostosowany do aktualnych potrzeb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, czego konsekwencją było wdrożenie 1 lipca 2020 r. nowej struktury organizacyjnej Instytutu w celu bardziej efektywnego realizowania misji NID.

C. Ramy prawne funkcjonowania NID

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest państwową instytucją kultury, która działa na podstawie następujących aktów prawnych:

- ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1983 oraz z 2019 r. poz. 115, 730, 1696 i 2020),
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i 1696),
- statutu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 stycznia 2020 r. (poz. 5).

D. Struktura organizacyjna

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym z dn. 1 lipca 2020 r. strukturę organizacyjną Instytutu tworzą:

- 1) Dział Standardów Konserwatorskich, w skład którego wchodzi:
 - a) Zespół ds. Dziedzictwa Archeologicznego,
 - b) Zespół ds. Krajobrazu i Zieleni Zabytkowej,

- c) Zespół ds. Ekspertyz i Analiz Zabytków,
 - d) Zespół ds. Monitoringu Zabytków;
- 2) Dział Kształcenia o Dziedzictwie, w skład którego wchodzi:
- a) Zespół ds. Upowszechniania Wiedzy,
 - b) Zespół ds. Komunikacji Społecznej,
 - c) Zespół ds. Wydawnictw,
 - d) Zespół Biblioteki;
- 3) Dział Danych o Zabytkach, w skład którego wchodzi:
- a) Zespół ds. Archiwaliów,
 - b) Zespół ds. Danych Cyfrowych,
 - c) Zespół ds. Rejestru i Ewidencji Zabytków;
- 4) Zespół Biura Dyrektora;
- 5) Zespół ds. Administracyjnych;
- 6) Zespół ds. Finansowych;
- 7) Zespół ds. Kadrowych;
- 8) Zespół ds. Koordynacji i Rozliczania Programów;
- 9) Zespół ds. Obsługi Prawnej;
- 10) Samodzielne Stanowisko ds. Audytu Wewnętrznego – Auditor Wewnętrzny;
- 11) Samodzielne Stanowisko ds. Informacji Niejawnych – Pełnomocnik Dyrektora ds. Ochrony Informacji Niejawnej.
- 12) Oddział Terenowy w Gdańsku, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Toruniu;
- 13) Oddział Terenowy w Krakowie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Kielcach;
- 14) Oddział Terenowy w Olsztynie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Białymstoku;
- 15) Oddział Terenowy w Opolu, w skład którego wchodzi:
- a) Pracownia Terenowa w Katowicach,
 - b) Pracownia Terenowa w Łodzi;
- 16) Oddział Terenowy w Poznaniu, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Szczecinie;

- 17) Oddział Terenowy w Rzeszowie, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Lublinie;
- 18) Oddział Terenowy we Wrocławiu, w skład którego wchodzi Pracownia Terenowa w Zielonej Górze;
- 19) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Centrum Architektury Drewnianej” w Otwocku;
- 20) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Park Mużakowski” w Łęknicy;
- 21) Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Zespół pałacowo-parkowy” w Trzebinach.

E. Zadania statutowe NID

Do zadań statutowych Narodowego Instytutu Dziedzictwa należy w szczególności:

1. tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badania, konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych;
2. włączenie się na wniosek ministra lub Generalnego Konserwatora Zabytków w proces ewaluacji i doskonalenia systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz w proces ochrony dziedzictwa niematerialnego;
3. wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej;
4. monitorowanie i analizowanie zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego oraz wypracowywanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom, w tym w szczególności dla obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO i uznanych za Pomniki Historii;
5. publikowanie i upowszechnianie wydawnictw z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad nim;
6. realizacja specjalistycznych programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami;

7. podejmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego oraz promowanie zasad opieki nad zabytkami;
8. realizacja programów i kampanii społecznych w zakresie promowania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także idei ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
9. realizacja programów edukacyjnych i podejmowanie współpracy na polu edukacji społecznej na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym;
10. podejmowanie współpracy na rzecz wzrostu społecznego zaangażowania w system identyfikacji i ochrony dziedzictwa kulturowego;
11. gromadzenie, opracowywanie, archiwizowanie i udostępnianie wiedzy o stanie zachowania i wartościach zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym także zbiorów naukowych związanych z ochroną tego dziedzictwa;
12. gromadzenie i zarządzanie zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków, a także ewidencjonowanie badań archeologicznych prowadzonych na terenie kraju;
13. prowadzenie i rozwój ogólnopolskiego cyfrowego systemu gromadzenia i udostępniania danych o dziedzictwie kulturowym, w tym danych geolokalizacyjnych;
14. koordynowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do ministra o uznanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zabytku nieruchomego za Pomnik Historii;
15. realizacja w zakresie powierzonym przez ministra zadań wynikających z porozumień, konwencji i innych dokumentów ratyfikowanych przez Polskę, związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym;
16. prowadzenie w porozumieniu z ministrem współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym;

17. organizowanie i prowadzenie innych prac związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na zlecenie ministra lub Generalnego Konserwatora Zabytków.

Instytut realizuje swoje zadania, współpracując ze służbami konserwatorskimi oraz innymi jednostkami organizacyjnymi wyspecjalizowanymi w ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w tym ze szkołami wyższymi, instytucjami naukowymi, instytucjami kultury, muzeami, kościołami i związkami wyznaniowymi, a także administracją rządową i samorządową oraz organizacjami pozarządowymi.

Działalność Narodowego Instytutu Dziedzictwa

A. Priorytet – Wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji zabytków

1. Program przeciwdziałania przestępczości skierowanej przeciwko dziedzictwu archeologicznemu

W okresie sprawozdawczym monitorowany był rynek antykwaryczny w zakresie naruszeń prawa dotyczących zabytków archeologicznych. Monitoringowi poddano 67 aukcji na portalach aukcyjnych Allegro i eBay. W wyniku tych działań wykryto i zgłoszono Policji 2 przypadki złamania prawa. Pracownik NID uczestniczył w cyberpatrolu w ramach akcji policyjnej Pandora VII wspólnie z Krajową Administracją Skarbową i Policji, zgłosił na Policję sprawę kradzieży z Biblioteki Augustiańskiej w Żaganiu, asystował w przeszukaniu policyjnym, zweryfikował dla obsługi portalu Allegro 3 ofert .

Realizacja zadań statutowych nr 4, 6.

2. Wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej

W okresie sprawozdawczym specjaliści NID z Warszawy i Oddziałów Terenowych, pomimo ograniczeń wynikających ze stanu panującej epidemii polegających m.in. na częściowym zamknięciu bibliotek i archiwów, a także utrudnień w fizycznym dostępie do obiektów sporządzili 177 opinii specjalistycznych.

Tabela I. Opinie specjalistyczne opracowane przez NID

Lp.	wnioskodawca	Liczba opinii
1.	Generalny Konserwator Zabytków (opinie dotyczące skreśleń zabytków z rejestru lub w sprawach prowadzonych postępowań odwoławczych)	39
2.	Wojewódzcy konserwatorzy zabytków (opinie dotyczące rozpoznania wartości zabytkowych oraz oceny prowadzonych prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach)	88
3.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (opinie dotyczące oceny badań archeologicznych prowadzonych na terenach przeznaczonych pod inwestycje drogowe)	42
4.	Inne organy (samorządowi konserwatorzy zabytków, Prokuratura, Policja)	8
5.	Razem	177

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7.

3. Przygotowywanie opracowań studialnych

Oprócz opinii i ekspertyz sporządzonych na zlecenie organów konserwatorskich NID wykonał dla wojewódzkich konserwatorów zabytków opracowania typu studialnego. Oprócz opinii i ekspertyz sporządzonych na zlecenie organów konserwatorskich w NID trwały prace nad 3 opracowaniami typu studialnego dla miast: Ciechocinek, Janów Podlaski, Brody oraz studium dla miejskiego konserwatora w Żorach na temat badań archeologicznych w Żorach.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7, 11.

4. Współpraca z GDDKiA i udział w programie ratowniczych badań archeologicznych na trasach budowy dróg krajowych

W ramach współpracy z GDDKiA w całej Polsce w okresie sprawozdawczym eksperci NID uczestniczyli w 37 odbiorach prac archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg krajowych i autostrad.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 3, 4, 7.

5. Tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badań i konserwacji zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych

W ramach tworzenia i upowszechniania standardów dokumentacji, badań i konserwacji poszczególnych kategorii zabytków NID w okresie sprawozdawczym opracował uzupełnienia do standardów postępowania w projektowaniu z zakresu konserwacji i restauracji parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni:

- zalecenia do wykonania projektu koncepcyjnego konserwacji i/ lub restauracji;
- zalecenia do opracowania projektu wykonawczego z zakresu zieleni;
- zalecenia do opracowania projektu budowlanego robót budowlanych wymagających uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę oraz projektów wykonawczych;
- zalecenia do projektowania zieleni.

W zakresie ochrony zabytków architektury drewnianej opracowywane są zagadnienia:

- zalecenia do sporządzania opracowania mikologicznego zabytku nieruchomego wykonanego w konstrukcji drewnianej;
- standardy prowadzenia i opracowania wyników badań architektonicznych, translokacja zabytkowych budynków drewnianych – standard procesu.

Ponadto opracowano następujące tematy:

- standaryzacja postępowań konserwatorskich, w tym wydawanie pozwoleń na instalacje fotowoltaiczne w obiektach i obszarach zabytkowych i w ich otoczeniu;
- standaryzacja postępowań konserwatorskich wobec obowiązku zapewnienia dostępności obiektów zabytkowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- zalecenia dotyczące postępowań z nawierzchniami w historycznych układach urbanistycznych;
- zalecenia dotyczące postępowania z zawilgoczeniami zabytków.

Powyższe standardy opracowane zostały jako realizacja zadania 1.2.2 – Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich w Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Ponadto w I półroczu 2022 rozpoczął pracę Zespół roboczy NID ds. szczątków ludzkich w kontekście ochrony zabytków, którego efektem będzie wypracowanie praktyki postępowania ze szczątkami ludzkim.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2.

6. Szkolenia specjalistyczne w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

W ramach realizacji programów szkoleniowych oraz informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami NID przeprowadził szkolenie dla funkcjonariuszy KAS pt. „Przemyt zabytków archeologicznych z Ukrainy”. W ramach szkoleń zostało przeszkolonych ok. 400 osób.

Przeprowadzono również 2 szkolenia dla pracowników samorządów w zakresie ochrony i zarządzania zielenią w gminach.

Dla pracowników NIMOZ i muzeów przeprowadzono szkolenie nt. „Standardów dotyczących obiektów komponowanej zieleni o wartościach zabytkowych” w ramach seminarium „Zieleń w muzeum – diagnoza problemu”.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 6.

7. Wydawanie czasopism i publikacji specjalistycznych

Trwały prace nad przygotowaniem do druku numeru 2/2021 czasopisma „Ochrona Zabytków” oraz rozpoczęto prace nad numerem 1 za rok 2022. Przygotowano także do druku 16 numer czasopisma „Raport”. Przygotowano też do publikacji w wersji elektronicznej pracę doktorską Jadwigi Stęchły pt. *Drzwi i bramy w architekturze świeckiej miasta Jarosławia od końca wieku XVIII do roku 1939*, t. 1 i 2 – praca ukáže się w serii „Monument”.

Realizacja zadania statutowego nr 5.

8. Koordinowanie działań związanych z wdrażaniem zapisów Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego w zakresie powierzonym Instytutowi przez Ministra

W bieżącym roku, w ramach przygotowań do kolejnego cyklu raportu dotyczącego stanu realizacji wdrażania Konwencji światowego dziedzictwa UNESCO, prowadzona jest we współpracy ze służbami konserwatorskimi lustracja miejsc kulturowych światowego dziedzictwa w Polsce. W I półroczu przeprowadzono lustrację 7 miejsc -p – w tym 3 będących wpisami seryjnymi – która objęła 21 obszarów i obiektów. W dniu 8 czerwca w Krakowie odbyło się polsko-ukraińskie spotkanie, na którym omówiono między innymi kwestię współpracy przy sporządzaniu raportu dla drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat, w kontekście aktualnej sytuacji na Ukrainie. W okresie sprawozdawczym opracowano 8 opinii specjalistycznych dotyczących miejsc światowego dziedzictwa.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 7, 15, 16.

9. Koordinowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do ministra o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za Pomnik Historii

W okresie sprawozdawczym opracowano 5 opinii na temat obiektów kandydujących do uznania za Pomniki Historii. Były to następujące obiekty: zamek kapituły warmińskiej w Olsztynie; zespół pałacowo-parkowy w Lubostroniu; Opactwo Cystersów w Mogile; Kraków – krajobraz kulturowy Nowej Huty z Opactwem Cystersów w Mogile i częścią Krzesławic; stauropigialny klasztor prawosławny św. Onufrego w Jabłecznej.

Opracowano również projekt rozporządzenia Prezydenta RP o uznaniu za Pomnik Historii miejsca: Warszawa – gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Przeprowadzono 6 lustracji terenowych obiektów kandydujących do uznania za Pomniki Historii. Były to:

- Opactwo Cystersów w Mogile
- ruiny zamku w Międzyrzeczu
- Zamek Książ
- Stara Kopalnia w Wałbrzychu
- kościół św. Jerzego w Ziębicach
- kościół św. Trójcy w Żórawinie

Realizacja zadania statutowego nr 14.

10. Monitoring stanu zachowania zabytków, w tym Pomników Historii i miejsc Światowego Dziedzictwa

Narodowy Instytut Dziedzictwa uczestniczy w systemie monitorowania zabytków, w tym Pomników Historii i miejsc Światowego Dziedzictwa. W ciągu 1 półrocza przeprowadzono 10 kontroli planowych i 5 kontroli doraźnych na terenie Pomnika Historii oraz 20 planowych i 6 doraźnych w miejscach Światowego Dziedzictwa.

Równolegle prowadzony jest bieżący monitoring informacji spływających od Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków na specjalnie do tego celu utworzony adres mailowy. Dla Pomników Historii spłynęło 162 informacje, natomiast dla miejsc Światowego Dziedzictwa – 10.

Tabela II. Lustracje terenowe zabytków

Lp.	Nazwa miernika	Miejsca Światowego Dziedzictwa	Pomniki Historii	Inne zabytki
1	Liczba lustracji terenowych przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym	26	13	235

Prowadzony był także monitoring działań na cmentarzach żydowskich na podstawie informacji uzyskanych od Komisji Rabinicznej, Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Fundacji

Dziedzictwa Kulturowego. Wykonano wizje lokalne związane z oznakowaniem cmentarzy w miejscowościach: Sulbiny, Brzozów, Zakroczym, Radzanów, Złotów.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 7, 11.

11. Podjęmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa i uznanych za Pomniki Historii, na rzecz właściwej opieki i zarządzania dobrami

W okresie sprawozdawczym prowadzona była bieżąca współpraca z zarządcami miejsc Światowego Dziedzictwa i służbami konserwatorskimi dotyczących aktualnych problemów ochrony i zarządzania.

W ramach realizacji zadań statutowych Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi również współpracę z zarządcami następujących obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO: Królewskich kopalni soli w Wieliczce i Bochni, Puszczy Białowieskiej, Auschwitz Birkenau, Kalwarii Zebrzydowskiej, Drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat, Starego Miasta w Zamościu oraz Kopalni rud ołowiu, srebra i cynku wraz z jej systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach, Zamku krzyżackiego w Malborku, Średniowiecznego miasta w Toruniu, Kościołów drewnianych południowej Małopolski, Parku Mużakowskiego, a także Hali Stulecia we Wrocławiu. Odbyły się spotkania z zarządcami polskich miejsc Światowego Dziedzictwa w ramach prowadzonych lustracji stanu zachowania i ochrony miejsc Światowego Dziedzictwa.

Przedstawiciele NID na zaproszenie zarządcy wzięli udział w konferencji „Dziedzictwo Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej na szlaku UNESCO” 24.03.2022 r.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 7.

12. Prowadzenie procedury konkursu „Zabytek Zadbany”

Konkurs „Zabytek Zadbany” ma na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami. W okresie sprawozdawczym zostało zgłoszonych 100 zabytków z 16 województw. 88 wniosków, które spełniło kryteria formalne, zostało

zweryfikowanych podczas prowadzonych przez ekspertów NID lustracji terenowych. W dniach 12-13 maja 2022 r. odbyły się obrady jury konkursu, które nominowało 22 zabytkowe obiekty.

W ramach działań promocyjnych w pierwszej połowie 2022 r. przygotowano strategię promocji i harmonogram prac związanych z komunikacją przedsięwzięcia.

Najważniejszymi kanałami komunikacyjnymi działań związanych z promocją konkursu jest główna strona internetowa o charakterze informacyjnym www.nid.pl oraz profil Narodowego Instytutu Dziedzictwa prowadzony w mediach społecznościowych – Facebook. Dodatkowo informacje o konkursie zostały opublikowane na prowadzonych przez NID stronach i social mediach: www.krajobrazmojegomiasta.pl i www.samorzad.nid.pl.

Poza publikacją na witrynach Narodowego Instytutu Dziedzictwa kampania promocyjna o naborze i nominowanych w konkursie została przeprowadzona następującymi kanałami komunikacyjnymi:

a. Media

W celu promocji konkursu do mediów zostały etapowo rozesłane informacje prasowe dotyczące rozpoczęcia konkursu, trwania naboru zgłoszeń i listy nominowanych zabytków do mediów ogólnopolskich, regionalnych, tematycznych i katolickich. Nawiązana została również współpraca z regionalnymi telewizjami oraz regionalnymi radiostacjami, dzięki którym konkurs miał szerszą promocję oraz zasięg.

Po sporządzeniu listy obiektów nominowanych w konkursie zostały sporządzone spersonalizowane regionalnie treści i rozpowszechnione wśród lokalnych mediów mających najlepszą siłę przekazu treści wśród miejscowej społeczności.

Od czerwca 2022 r. konkurs został objęty patronatem Polskiego Radia S.A.

b. Wywiady prasowe

Zespół ds. Komunikacji Społecznej NID obsługujący biuro prasowe konkursu prowadzi ciągłe działania aktywizujące media i stara się o wywiady promujące konkurs.

c. Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków

Promocja konkursu poprzez współpracę z WUOZ jest jednym z najważniejszych działań, które bezpośrednio docierają do konkretnej grupy odbiorców, ponieważ Wojewódzcy Konserwatorzy, jak i specjaliści pracujący w Urzędzie, są w stałym kontakcie z samorządami, właścicielami, posiadaczami i zarządcami obiektów zabytkowych. Zachęcenie Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków do włączenia się w kampanię informacyjną dotyczącą konkursu jest celem nadrzędnym i najważniejszym. Dodatkowo każdy z szesnastu WUOZ prowadzi swój fanpage na Facebooku, za pośrednictwem którego możemy dotrzeć do grupy docelowej konkursu.

d. Urzędy Marszałkowskie i Urzędy Wojewódzkie

Urzędy Marszałkowskie oraz Urzędy Wojewódzkie to nadrzędne organy władzy lokalnej mające wpływ na zaangażowanie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego do udziału w przedsięwzięciach o charakterze konkursowym. Wysłaliśmy maile do wszystkich wyżej wymienionych urzędów z informacją o naborze do konkursu „Zabytek Zadbany” i prośbą o szerokie rozpropagowanie informacji wśród regionalnych samorządów. Po zakończonym konkursie informacja o wynikach trafi do wojewodów i marszałków, na terenie których zostali wyłonieni laureaci i wyróżnieni w konkursie „Zabytek Zadbany”.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 7, 8.

13. Organizacja obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków

Historia ocalona w zabytkach – 39. Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków
18 kwietnia obchodzony był po raz 39. Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków. Tego dnia poświęca się szczególną uwagę znaczeniu obiektów i miejsc, które zapisały się w historii wielu społeczności i stanowią spuściznę dla przyszłych

pokoleń. To również święto wszystkich, którzy zajmują się ochroną i konserwacją zabytkowych obiektów. Święto to zostało ustanowione przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków (ICOMOS). Jego celem jest zwrócenie uwagi na znaczenie dziedzictwa kulturowego oraz kultywowania tradycji. Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków to wyjątkowa okazja do zwrócenia uwagi na znaczenie dziedzictwa kulturowego i stan jego zachowania. Tego dnia wiele mówi się na temat potrzeby właściwej konserwacji zabytków, ich ochrony, a także prawidłowego zarządzania dobrami kultury. Polska jako jeden z pierwszych krajów stała się sygnatariuszem Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej przez UNESCO przed 50 laty. Państwo będące stroną Konwencji, zgodnie z jej artykułem 4, ma obowiązek identyfikacji, ochrony, konserwacji i rewaloryzacji oraz przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Tegoroczne obchody MDOZ w Polsce były nietypowe, ponieważ otwierały jednocześnie jubileusz 60-lecia misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Ponad pół wieku pracy na rzecz zabytków w Polsce oznacza dla NID szczególnie zobowiązanie do podsumowania dotychczasowych osiągnięć i sformułowania ambitnych planów na przyszłość. Obchody odbyły się 22 kwietnia w Łazienkach Królewskich.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 8, 10.

14. Prowadzenie internetowej bazy wiedzy z zakresu zarządzania dziedzictwem adresowanej do jednostek samorządu terytorialnego

Głównym zadaniem serwisu <http://samorzad.nid.pl> jest dostarczenie przedstawicielom samorządów, organizacjom pozarządowym działającym na polu dziedzictwa, samorządowym instytucjom kultury, lokalnym liderom i wszystkim zainteresowanym obywatelom praktycznej wiedzy na temat dziedzictwa, jego wartości i ochrony oraz możliwości jego wykorzystania w projektowaniu strategii zrównoważonego rozwoju gminy. Portal stanowi bazę wiedzy z zakresu szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem, a w szczególności

prawnych, finansowych, ekonomicznych, społecznych i konserwatorskich aspektów tego procesu.

W ramach zadania 1.1.2 „Prowadzenie internetowej bazy wiedzy z zakresu zarządzania dziedzictwem adresowanej do jednostek samorządu terytorialnego <https://samorzad.nid.pl>” regularnie publikowane są informacje dotyczące projektów rewitalizacyjnych, w których uczestniczy Instytut – relacje z wizyt studyjnych i szkoleń prowadzonych w ramach innych zadań, np. przez Centrum Kompetencji ds. Dziedzictwa w Rewitalizacji. Na bieżąco prowadzony jest monitoring działania portalu, dzięki czemu naprawiono błędnie działające elementy oraz prowadzone są prace usprawniające działanie i reorganizujące treści.

W ramach powiększania bazy wiedzy zamówiono 17 ilustrowanych tekstów do publikacji na stronie, poświęconych zagadnieniom prawnym, finansowym, zarządzaniu dziedzictwem, dostępności oraz dobrym praktykom w działaniach związanych z dziedzictwem.

Prowadzono bieżącą komunikację na profilu NID na portalu Facebook dotyczącą treści dostępnych na portalu – opublikowano 17 postów zawierających odniesienia do portalu oraz post sponsorowany. Zlecono przeprowadzenie badań fokusowych wśród użytkowników portalu, które mają sprawdzić, na jakie treści jest zapotrzebowanie.

W okresie raportowym wzrosła liczba indywidualnych użytkowników o 3009, a liczba odsłon strony o 10308.

Tabela III. Portal internetowy <http://samorzad.nid.pl>

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba artykułów dodanych do bazy wiedzy samorzad.nid.pl w okresie sprawozdawczym	2
2	Liczba wszystkich artykułów opublikowanych w bazie wiedzy samorzad.nid.pl	173
3	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili bazę wiedzy samorzad.nid.pl w okresie sprawozdawczym	62 579

Realizacja zadań statutowych nr 7, 8, 9, 10 .

15. Prowadzenie procedury konkursu „Samorząd dla Dziedzictwa”

Celem konkursu jest promocja i upowszechnianie najlepszych wzorców w zakresie opracowywania i wdrażania gminnego programu opieki nad zabytkami, o którym mowa w art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Do udziału w konkursie mogą zgłaszać się gminy, które właściwie korzystając z możliwości, jakie daje „instytucja” gminnego programu opieki nad zabytkami, zrealizowały działania i zadania służące ochronie oraz zachowaniu wartości dziedzictwa kulturowego przy jednoczesnym zaprogramowaniu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy na podstawie efektywnego wykorzystania potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego.

W pierwszym półroczu ogłoszono nabór do trzeciej edycji konkursu „Samorząd dla dziedzictwa”, wpłynęło 16 zgłoszeń, czyli mniej niż w poprzednich edycjach.

W ramach działań promocyjnych w okresie sprawozdawczym przygotowano oprawę graficzną tegorocznej edycji konkursu, opracowano informacje prasowe o rozpoczęciu naboru w konkursie i rozesłano do mediów oraz jednostek samorządu terytorialnego. Informacje pojawiły się na kanałach komunikacji zarządzanych przez NID. Wyłoniono studio filmowe w procesie zapytania ofertowego, które zrealizuje 3 filmy promujące dziedzictwo lokalne wyłonionych laureatów konkursu.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 7, 8, 10.

16. Współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym przy badaniu jednostek samorządu terytorialnego w kontekście realizowania zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

Rozpoczęto prace nad raportem GUS „Kultura 2021”, w którym ujęte zostaną dane dotyczące zasobu zabytkowego, gromadzone przez NID. Przedstawiciel NID uczestniczy w pracach Międzyresortowego Zespołu Metodologicznego ds. Statystyki Kultury. Międzyresortowy Zespół Metodologiczny ds. Statystyki Kultury powstał w wyniku porozumienia o współpracy w dziedzinie badań kultury podpisanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zadaniem Zespołu jest monitorowanie zmian

prawnych, organizacyjnych, demograficznych itp. dokonujących się w sektorze kultury i poszukiwanie narzędzi, które pozwoliłyby najlepiej te zmiany opisać – zarówno w skali kraju, jak i w perspektywie międzynarodowej.

Do programu badań statystyki publicznej na 2023 r. wprowadzono, we współpracy z GUS, dwa nowe badania z obszaru kultury: 1.28.11 – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym oraz 1.28.14 – dotyczące ochrony zabytków na podstawie danych administracyjnych gromadzonych przez NID. W Systemie Metadanych Statystycznych uzupełniono karty badań. Utworzono formularz badania 1.28.11 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym. Trwają prace nad jego wprowadzeniem do systemu informatycznego GUS.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 10.

17. Prowadzenie rządowego programu dotacyjnego „Ochrona zabytków archeologicznych”

Ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego program „Ochrona zabytków archeologicznych” ma na celu wspieranie zadań służących lepszemu rozpoznaniu, analizie i dokumentacji zabytków archeologicznych oraz opracowaniu i upowszechnieniu wyników badań archeologicznych. Zgłaszane projekty są rozpatrywane w trybie konkursowym, a Narodowy Instytut Dziedzictwa, jako instytucja zarządzająca, sprawuje pieczę nad przebiegiem procedury konkursowej oraz prawidłową realizacją dofinansowanych zadań.

Strategicznym celem programu „Ochrona zabytków archeologicznych” jest świadoma i zrównoważona ochrona dziedzictwa archeologicznego in situ, zgodna z normami międzynarodowymi.

Tabela IV. Program dotacyjny MKiDN „Ochrona zabytków archeologicznych”

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Budżet dotacji do wydatkowania w 2022 r. (razem ze środkami przyznanymi w procedurze odwoławczej), rozdysponowany na projekty w naborze 2022 r. oraz na projekty 2-letnie z 2021 r.	2 144 880 zł
2	Liczba projektów zgłoszonych do naboru na 2022 r.	45

3	Liczba projektów poprawnych formalnie	38
4	Liczba projektów dofinansowanych	25
5	Liczba projektów zakończonych do 31.12.2021 r. i rozliczonych w 2022 r.	31
6	Liczba projektów w trakcie realizacji (zadania 2-letnie z 2021 r.)	21

Wyniki naboru konkursowego opublikowano 14 lutego 2022 r. (dofinansowanych zostało 20 projektów), a wyniki procedury odwoławczej – 30 marca 2022 r. (dofinansowanie otrzymało 5 projektów).

Beneficjenci wszystkich 25 projektów przystąpili do ich realizacji, 11 z nich zakończy się do 31 grudnia 2022 r., a 14 jest realizowanych w trybie dwuletnim (do 31 grudnia 2023 r.). Do końca czerwca 2022 r. zostały zawarte 24 umowy, uruchomiono 51% przyznanych środków finansowych (pierwsza transza dla zadań dwuletnich bądź całość w przypadku zadań jednorocznych).

Rozliczenia zadań dofinansowanych w latach 2020-2021 były składane do NID od końca stycznia 2022 r. i dotyczyły łącznie 52 projektów, z tego:

- 17 zadań dwuletnich rozpoczętych w 2020 r. i zakończonych do 31 grudnia 2021 r. – rozliczenia przyjęte do 30 czerwca 2022 r.;
- 14 zadań zakończonych w 2021 r. (jednoroczne) – 12 zadań rozliczonych do 30 czerwca 2022 r., 2 zadania rozliczone pod względem finansowym, oczekujemy na dostarczenie poprawionej dokumentacji wymagającej zatwierdzenia przez WKZ;
- 22 zadania dwuletnie, gdzie do końca 2020 r. został wykonany pierwszy etap, a projekty kończyły się do 31.12.2021 – 21 zadań rozliczonych, 1 umowa rozwiązana z powodu niewykonania pierwszego etapu i rezygnacji Zleceniobiorcy z kontynuacji projektu.

Podstawowe informacje o programie są na bieżąco publikowane na stronie internetowej NID. Ponadto działania programu są promowane na uruchomionej w 2021 r. grupie NID na Facebooku – „Ochrona zabytków archeologicznych”. W grupie udostępniane są posty i informacje ze stron beneficjentów o aktualnie realizowanych i już zakończonych projektach dofinansowanych w ramach programu, a także aktualności związane z archeologią (współpraca z EAC, informacje o Europejskich Dniach Archeologii, informacje o konferencjach itd.).

W okresie sprawozdawczym ukazały się 43 posty, grupa zaś liczy 554 członków.

- Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 15, 17.

18. Prowadzenie programu rewaloryzacji Parku Mużakowskiego.
Zarządzanie polską częścią Parku Mużakowskiego

W okresie sprawozdawczym prowadzono bieżącą pielęgnację parku.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 15, 16, 17.

B. Priorytet – Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego.

1. Prowadzenie kampanii społecznej zwiększającej wrażliwość społeczną na przestępczość przeciwko zabytkom

Kampania społeczna jest jednym z zadań „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”. W ramach tegorocznych działań wybrano studio filmowe i rozpoczęto prace nad spotem reklamowym kampanii

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

2. Prowadzenie kampanii społecznej „Krajobraz mojego miasta”

Ta kampania społeczna jest również jednym z zadań „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”.

Zgodnie z założeniami programu, po 7 latach w 2022 r., kampania „Krajobraz mojego miasta” zostanie zakończona. W tym celu zostanie wydana publikacja, która będzie poradnikiem dla Jednostek Samorządu Terytorialnego o tworzeniu parków kulturowych.

W pierwszym półroczu 2022 r. zadania promocyjne oscylowały wokół przygotowania koncepcji i realizacji publikacji „Park kulturowy. Szansa i wyzwanie”. Podjęto współpracę z autorami zewnętrznymi i będącymi pracownikami NID. Wysłano zaproszenia do współpracy do ekspertów zewnętrznych oraz osób, które mają doświadczenie w procedowaniu parku

kulturowego w swojej miejscowości. Podjęto współpracę z redaktorem zewnętrznym w celu redakcji i korekty poszczególnych tekstów. Przygotowano wytyczne do przetargu na druk. Prowadzono ustalenia związane z wysyłką książki do grup docelowych, procedowano kwestie formalno-prawne. Skład i oprawa graficzna są w trakcie realizacji. Ponadto prowadzona jest strona www.krajobrazmojegomiasta.pl i profil KMM na Facebooku.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 8, 9, 10.

3. Ogólnopolska koordynacja Europejskich Dni Dziedzictwa

Tegoroczna odsłona Europejskich Dni Dziedzictwa odbędzie się pod hasłem „Połączeni dziedzictwem” i będzie edycją jubileuszową z okazji 30-lecia EDD w Polsce. Zgodnie przygotowaną strategią i harmonogramem prac projektu pierwsze półrocze obfitowało w prace koncepcyjne, organizacyjne i merytoryczne. Przygotowano wnioski o datację do programu rządowego „Niepodległa”, w odpowiedzi na który otrzymaliśmy wsparcie finansowe na poziomie 204 tys. PLN.

1) Współpraca z koordynatorami wojewódzkimi EDD

Koordynacja działań przez Narodowy Instytut Dziedzictwa na szczeblu ogólnopolskim odbywa się poprzez:

- a. stały kontakt i współpracę z 16 koordynatorami regionalnymi;
- b. organizację szkoleń dla koordynatorów;
- c. obsługę strony internetowej www.edd.nid.pl;
- d. przygotowanie i publikację na stronie EDD ogólnych, bezpłatnych materiałów promocyjnych;
- e. zlecenie druku materiałów promocyjnych w formie plakatów i poddruków w liczbie zadeklarowanej przez poszczególnych wojewódzkich koordynatorów;
- f. wybór, zlecenie produkcji oraz rozdysponowanie gadżetów;
- g. zapewnienie koordynatorom wsparcia merytorycznego i promocyjnego.

W dniach 26-27 kwietnia 2022 r. w Cieszynie odbyło się spotkanie koordynatorów wojewódzkich, którego organizatorem był Narodowy Instytut Dziedzictwa. Jego

celem było przeprowadzanie szkolenia podnoszącego kompetencje koordynatorów w zakresie zarządzania projektami kulturalnymi i czasem oraz promocji projektu. W trakcie wydarzenia zostali przedstawieni i wdrożeni nowi koordynatorzy wojewódzcy, omówiono temat tegorocznej edycji, a także zwrócono szczególną uwagę na organizację wydarzeń ukierunkowanych na kulturę i dziedzictwo Ukrainy. Koordynatorzy mieli czas i przestrzeń na wymianę informacji, pomysłów oraz omówienie wyzwań, z którymi się mierzą.

2) Współpraca z Radą Europy

W dniach 10-11 marca 2022 r. miało miejsce doroczne międzynarodowe Zgromadzenie Koordynatorów Europejskich Dni Dziedzictwa, przeprowadzone w formule online. Podczas spotkania omówiono ubiegłoroczne krajowe obchody EDD oraz tegoroczną propozycję ogólnego tematu – „Zrównoważone dziedzictwo”, wokół którego kraje uczestniczące w EDD mogą zorganizować tegoroczne wydarzenia. Zarysowano także wizję, jaka przewidziana jest dla dziedzictwa kulturowego w Unii Europejskiej na dalszy czas. Narodowy Instytut Dziedzictwa zaprezentował podsumowanie ubiegłorocznych obchodów przebiegających pod tytułem „Smaki dziedzictwa” oraz tegoroczne hasło „Połączeni dziedzictwem”.

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest także w stałym kontakcie z koordynatorami EDD w Wielkiej Brytanii w celu zacieśnienia współpracy i wykorzystania potencjału wynikającego ze zbieżnych elementów tegorocznych haseł krajowych w obu państwach.

3) Druki

W 2022 r. do druku zostały przygotowane plakaty (format A1, A3, B1) oraz poddruki (format A3, B1). Materiały zostały wydrukowane i rozdysponowane do poszczególnych koordynatorów wojewódzkich wedle zadeklarowanego przez nich zapotrzebowania.

4) Działania komunikacyjne

Głównymi kanałami komunikacyjnymi działań związanych z promocją przedsięwzięcia jest strona internetowa o charakterze informacyjnym www.edd.nid.pl, media społecznościowe – profil Facebook <https://www.facebook.com/europejskie.dni.dziedzictwa/> oraz treści wizualne w postaci spotów, animacji i filmu. Formą komunikacji z dziennikarzami są różnorodne tematycznie informacje prasowe. Informacja o obchodach EDD jest dystrybuowana do mediów, Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, Urzędów Wojewódzkich i Marszałkowskich, uczelni oraz instytucji kultury.

a. Patronaty honorowe:

W bieżącym roku 30. edycja Europejskich Dni Dziedzictwa uzyskała Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w stulecie Odzyskania Niepodległości.

Patronat medialny nad EDD objęło Polskie Radio.

b. Strona www.edd.nid.pl:

- publikacja w aktualnościach najważniejszych treści dotyczących hasła EDD, współpracy z Radą Europy, spotkań, wydarzeń;
- nadzór nad publikowanymi przez koordynatorów treściami zamieszczanymi na portalu;
- publikacja materiałów promocyjnych w wersji do druku oraz do pobrania;
- uaktualnianie treści dotyczących zarówno bieżącej edycji, jak i zmian kadrowych wśród koordynatorów wojewódzkich;
- stała koordynacja i dopasowywanie strony internetowej do potrzeb odbiorców w celu szybkiego, jasnego przekazu informacji i wyszukiwania wydarzeń.

c. Facebook <https://www.facebook.com/europejskie.dni.dziedzictwa/>:

- przygotowanie harmonogramu publikacji postów, zawierającego podział na poszczególne cykle, m.in. posty opisujące hasło EDD 2022, posty nawiązujące do tegorocznego tematu i ukazujące jego szeroką interpretację,

posty o wspólnym dziedzictwie Polski i Ukrainy oraz posty promujące wydarzenia – od początku roku przygotowaliśmy i opublikowaliśmy w sumie około 50 postów;

- stała współpraca z grafikiem w celu zapewnienia spójnej identyfikacji wizualnej projektu i podniesienia walorów estetycznych publikowanych postów;
- stałe używanie hashtagów, mające na celu łączenie społeczności internetowej zainteresowanej dziedzictwem i związanymi z nim wydarzeniami: #EuropejskieDniDziedzictwa #PołączeniDziedzictwem #EDD2022 #NID.

d. Aplikacja mobilna:

W roku 2021 została zaprojektowana i stworzona aplikacja mobilna EDD. Narodowy Instytut Dziedzictwa starał się wyjść naprzeciw oczekiwaniom nawet najbardziej wymagających odbiorców, w tym również tych niewychowanych w świecie technologii. Aplikacja, dostępna w sklepie Google Play oraz App Store obejmuje wszystkie inicjatywy w ramach bieżącej edycji EDD, a dzięki intuicyjnej przeglądarce (wyszukującej interesujące słowa, rodzaje wydarzeń, miasta, województwa) znacznie ułatwia wybór najbardziej atrakcyjnych dla każdego wydarzeń.

Celem na rok 2022 jest szeroka promocja aplikacji w Social Mediach oraz przeniesienie jej na konto deweloperskie Narodowego Instytutu Dziedzictwa w App Store.

e. Współpraca z mediami:

- dystrybucja komunikatów prasowych informujących o kolejnych przedsięwzięciach związanych z projektem do mediów ogólnopolskich (prasa, portale internetowe, radio, kanały telewizyjne o zasięgu lokalnym i ogólnokrajowe, nowe media);

- zakup czasu antenowego w rozgłośniach radiowych celem wyemitowania spotu radiowego, analiza media planów.
- f. Przygotowanie zapytania ofertowego oraz wyłonienie wykonawców spotu radiowego, animacji oraz filmu promującego 30-lecie EDD w Polsce.

5. Konferencja prasowa

Konferencja prasowa zaplanowana jest na czwartek 8 września 2022 r. Podczas konferencji zaprezentujemy materiały audiowizualne promujące projekt, zostaną przygotowane informacje dla dziennikarzy. Obecnie prowadzimy rozmowy z właścicielami potencjalnych miejsc, gdzie możemy zorganizować to przedsięwzięcie.

Realizacja zadań statutowych nr 7, 8, 9, 10.

4. Wydawanie publikacji popularnych

Publikacja Rekomendacja Warszawska o odbudowie dziedzictwa materialnego to wynik konferencji pt. „The challenges of World Heritage recovery. International conference on reconstruction”, poświęconej prawu społeczności do odbudowy zniszczonych obiektów zabytkowych. Publikacja porusza szereg aktualnych zagadnień dotyczących ochrony i rekonstrukcji dziedzictwa, takich jak możliwości oferowane przez dokumentację trójwymiarową czy wpływ dziedzictwa na życie społeczności lokalnych, i wydana została w wersji 5-języcznej (angielskiej, francuskiej, polskiej, ukraińskiej i arabskiej).

Realizacja zadań statutowych nr 5.

5. Biblioteka NID

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi bibliotekę specjalistyczną w Warszawie oraz biblioteki w Oddziałach Terenowych na terenie całej Polski. Zadaniem

bibliotek NID jest gromadzenie i udostępnianie publikacji specjalistycznych dotyczących zabytków w Polsce oraz ochrony, konserwacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym.

Tabela VI. Działalność Biblioteki NID

Lp.	Nazwa miernika	Biblioteka centralna NID	Biblioteki regionalne NID
1	Liczba pozyskanych woluminów w okresie sprawozdawczym	593	357
2	Liczba woluminów będących na stanie biblioteki NID	54 368	66 353
3	Liczba osób, które skorzystały z biblioteki NID w okresie sprawozdawczym	288	87
4	Liczba publikacji wypożyczonych w okresie sprawozdawczym	445	122
5	Liczba publikacji, z których skorzystano w czytelni NID	266	229
6	Liczba rekordów wprowadzonych do katalogu biblioteki	2 982	436
7	Liczba osób, które skorzystały z katalogu bibliotecznego online	5 569	-

Informacja o księgozbiorze Biblioteki NID jest udostępniana on-line dzięki systemowi bibliotecznemu PROLIB. Biblioteka umożliwia również zdalny dostęp do zeskanowanych katalogów kartkowych.

Realizacja zadań statutowych nr 5, 11.

6. Prowadzenie portalu internetowego promującego zabytki i ich wartości www.zabytek.pl

Portal internetowy www.zabytek.pl w nowoczesny sposób prezentuje informacje o polskich zabytkach wraz z ich opisami, dokumentacją, towarzyszącymi zdjęciami, panoramami 360°, atrakcyjnymi zasobami cyfrowymi (np. modelami 3D obiektów, chmurami punktów powstających w wyniku skaningu laserowego, filmami dokumentalnymi) oraz lokalizacją obiektów.

Tabela VII. Portal internetowy www.zabytek.pl

Lp.	Nazwa miernika	Zabytki wpisane do rejestru	Zabytki ujęte w ewidencji zabytków	Zabytki w ewidencji grobów i cmentarzy wojennych	Zabytki uznane za Pomniki Historii	Miejsca Światowego Dziedzictwa

1	Liczba zabytków, dla których reprezentacja na zabytek.pl została dodana w okresie sprawozdawczym	615	4555	9560	2	0
2	Liczba zabytków mających swoją reprezentację na zabytek.pl	85 564	59 5016	9560	116	17
3	Liczba zdjęć dodanych do zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	3332				
4	Liczba zdjęć opublikowanych na zabytek.pl	79 120				
5	Liczba zobrazowań 3D (cumulus/modele) dodanych do zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	10				
6	Liczba zobrazowań 3D (cumulus/modele) opublikowanych na zabytek.pl	78				
7	Liczba filmów dodanych do zabytek.pl	-	-	-	0	-
8	Liczba filmów opublikowanych na zabytek.pl	-	-	-	82	-
9	Liczba użytkowników odwiedzających zabytek.pl w okresie sprawozdawczym	375 448				

Oprócz zdjęć i opisów zabytków na portalu można przeglądać 732 108 dokumentów, 36 kolekcji tematycznych oraz 109 wycieczek prezentujących wybrane zabytki znajdujące się na terenie Polski.

W zasobach portalu dostępne są 82 filmy promujące Pomniki Historii pt. „Szlakiem miejsc niezwykłych – pomniki historii”. Filmy te zostały wyprodukowane na zlecenie NID we współpracy z TVP Kultura.

W galerii portalu umieszczone są także obiekty 3D w postaci siatkowych modeli MESH lub zarejestrowanych w wyniku skanowania laserowego chmur punktów. Model MESH pokazuje uproszczoną bryłę budynku i fotorealistyczną teksturę powierzchni zewnętrznych, natomiast chmura punktów jest wynikiem rejestrowania przestrzeni z rozdzielczością do 5 mm, dając precyzyjny, złożony z miliardów punktów, wirtualny model obiektu.

Na początku roku na portalu został udostępniony pełny zbiór dokumentacji obejmujący krajową ewidencję zabytków oraz ewidencję grobów i cmentarzy wojennych, zdigitalizowany w ramach projektu POPC.

W pierwszym półroczu został uruchomiony nowy portal Narodowego Instytutu Dziedzictwa archiwum.zabytek.pl. Serwis udostępnia zdigitalizowane zbiory fiszek adresowych, spuścizn i fototeki. Obecnie na portalu znajduje się 67 956 dokumentów.

Realizacja zadań statutowych nr 7, 10, 11, 13.

8. Program badania opinii społecznej dotyczącej dziedzictwa

W okresie sprawozdawczym wykonano badanie „Dziedzictwo kulturowe i rozwój. Przegląd wybranych podejść do gromadzenia danych na temat dziedzictwa kulturowego”. Opracowanie to przedstawia aktualne podejścia do gromadzenia danych wykazujących oddziaływanie dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy w ujęciu międzynarodowym. Stanowi odpowiedź na lukę w realizacji polityki kulturalnej w obszarze dziedzictwa, systematyzując podejścia do gromadzenia danych statystycznych o wpływie dziedzictwa na rozwój społeczno-gospodarczy i formułując wskazania w zakresie budowania systemowych rozwiązań mierzących wpływ dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy. Analiza miała tu również na celu zgromadzenie wiedzy o wskaźnikach statystycznych wykorzystywanych w wybranych państwach do monitorowania i ewaluacji wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy.

W ramach działalności badawczej NID zlecono badanie „Koszty zaniechania opieki nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obszaru odpowiedzialności samorządu terytorialnego w Polsce”. Raport ma na celu ogólne opisanie stanu zabytków nieruchomych w kraju, ich struktury własnościowej, skali podejmowanych interwencji w zakresie opieki nad nimi, luk w finansowaniu, oddziaływania zabytków nieruchomych na otoczenie, a także analizę kosztów-korzyści opieki nad nimi w wymiarze społeczno-ekonomicznym, sformułowanie

rekomendacji dla polityki publicznej, w tym w obszarze propozycji korekt systemu podatkowego.

9. Działalność popularyzatorska badań nad dziedzictwem kulturowym jako zasobem rozwojowym

Zorganizowano 3 webinary z serii pn. „Dziedzictwo kulturowe pod lupą. Wirtualne spotkania z badaczami” (WEBINAR 5: Zagospodarowanie zabytków archeologicznych na potrzeby turystyki i edukacji; WEBINAR 6: Dziedzictwo kulturowe jako zasób rozwojowy – co o nim wiemy i kto je bada?; Webinar 7: Historia przedsiębiorstw: dziedzictwo kulturowe czy marketing?). Przygotowywany webinar „Poszukiwanie korzeni czy rozrywki? Turystyka Polaków na Zachodniej Ukrainie” nie odbył się z uwagi na agresję Rosji na Ukrainę. Celem webinarów jest prezentacja prowadzonych współcześnie badań, prac naukowych i innych dociekań badawczych. Do udziału w webinarach zapraszani byli badacze, naukowcy, przedstawiciele środowisk, którzy na co dzień zajmują się badaniem i przybliżaniem znaczenia dziedzictwa kulturowego. Webinary były publikowane na serwisie społecznościowym Facebook. Wykonano również wysyłkę zaproszeń do udziału w webinarach do zainteresowanych grup (uczelnie, koła naukowe, instytucje).

W okresie sprawozdawczym przygotowano do druku publikację *Społeczno-ekonomiczne oddziaływanie dziedzictwa kulturowego Stan badań oraz perspektywy i potrzeby badawcze w kontekście polskim*, tom III. Jej głównym celem jest przedstawienie aktualnego stanu badań nad polskim dziedzictwem kulturowym jako zasobem rozwojowym. Prezentujemy w niej przegląd istniejących ilościowych i jakościowych opracowań dotyczących tego zagadnienia, wybrane zagraniczne przykłady gromadzenia i opracowywania danych statystycznych oraz prowadzenia tego typu badań, a także wskazujemy możliwe źródła danych (w tym statystycznych), odnoszących się do dziedzictwa kulturowego, a gromadzonych przez rozmaite instytucje.

W celu wzmocnienia kompetencji pracowników NID w zakresie projektowania, tworzenia koncepcji, zlecenia badań naukowych, jak również opracowywania ich wyników, zrealizowano szkolenie z zakresu metodologii i metod badań.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 10.

10. Działania w ramach systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje na poziomie krajowym zadania związane z wdrażaniem zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. NID prowadzi między innymi procedurę wpisywania przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego praktyk i tradycji kulturowych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz koordynuje prace związane z prowadzeniem Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Tabela VIII. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba wniosków o wpis na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wpłynęły do NID w okresie sprawozdawczym	9
2	Liczba nowych elementów, które zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w okresie sprawozdawczym	4
3	Liczba wniosków o wpis do Krajowego rejestru dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wpłynęły do NID w okresie sprawozdawczym	3
4	Liczba nowych elementów, które zostały wpisane do Krajowego rejestru dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego w okresie sprawozdawczym	1
5	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili stronę https://niematerialne.nid.pl w okresie sprawozdawczym	21 560
6	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach dla depozytariuszy organizowanych przez NID w okresie sprawozdawczym	280

W okresie sprawozdawczym procedowano następujące wnioski dotyczące przejawów dziedzictwa niematerialnego zgłoszone do wpisania na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

- Bursztyniarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej
- Snutka golińska – hafciarstwo południowej Wielkopolski
- Prażnik w Skarbiszowicach

- Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Białej
- Zaduszkowe kwestowanie na Starych Powązkach
- Krzyżyki z palmy wielkanocnej – tradycja z terenów Opolszczyzny
- Wielkanocne procesje konne na Górnym Śląsku
- Barbórka górników węgla kamiennego w Wałbrzychu
- Skubanie pierza na Śląsku Opolskim.

Procedowano również wnioski do Krajowego rejestru dobrych praktyk:

- Biesiada folkloru Ziemi Kaliskiej
- Reaktywacja i rozwój polskiego drzeworytu ludowego
- Działalność Bukowiańskiego Centrum Kultury „Dom Ludowy” w Bukowinie Tatrzańskiej.

Depozytariusze konsultowali się z ekspertami NID przy opracowywaniu wniosków o wpis ich tradycji na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w sprawie następujących zwyczajów:

- Wielkanocne procesje konne na Górnym Śląsku
- Barbórka górników węgla kamiennego w Wałbrzychu

Ponadto do Krajowego rejestru dobrych praktyk:

- Reaktywacja i rozwój polskiego drzeworytu ludowego
- Działalność Bukowiańskiego Centrum Kultury „Dom Ludowy” w Bukowinie Tatrzańskiej.

Wspólnie z Centrum Archiwistyki Społecznej rozpoczęliśmy projekt „Zapis tradycji”, którego celem jest dokumentacja, archiwizacja, a także zabezpieczenie i zwiększenie dostępności zasobów będących w posiadaniu depozytariuszy elementów wpisanych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Projekt został zainaugurowany trzydniowymi warsztatami w Muzeum Miejskim w Żywcu.

Szkolenia i warsztaty. W Lesznie (woj. wielkopolskie) odbyły się warsztaty edukacyjne „Dotknij dziedzictwa” dla młodzieży szkolnej z zakresu niematerialnego dziedzictwa kulturowego południowo-zachodniej Wielkopolski oraz panel dyskusyjny pod hasłem „Chrońmy wspólnie dziedzictwo ducha. Współpraca depozytariuszy, instytucji kultury i samorządu przy ochronie żywego niematerialnego dziedzictwa kulturowego” z udziałem depozytariuszy z tego obszaru, a także przedstawicieli instytucji kultury, samorządu i organizacji NGO.

We współpracy z Muzeum Wsi Kieleckiej – Park Etnograficzny w Tokarni – zorganizowaliśmy drugie warsztaty z cyklu „Niematerialne dziedzictwo kulturowe w regionie” – edycja świętokrzyska. Było to kolejne spotkanie skierowane do osób kultywujących swoje dziedzictwo niematerialne na danym obszarze, a także do instytucji potencjalnie ich wspierających.

Projekt LIVIND – „Creative and living cultural heritage as a resource for the Northern Dimension region” – jesteśmy tu partnerem w projekcie dotyczącym NKD i zrównoważonego rozwoju koordynowanym przez Fińską Agencję Dziedzictwa, a pracownik zespołu jest członkiem „steering committee” projektu. W okresie sprawozdawczym pracownicy zespołu wzięli udział w dwustronnym spotkaniu organizacyjnym z pracownikami Fińskiej Agencji Dziedzictwa, dotyczącym zaplanowania współpracy na najbliższy rok.

Od początku roku realizujemy projekt we współpracy ze Stowarzyszeniem Wikimedia Polska, dotyczący dokumentacji NDK na portalach Wikimediów przy udziale depozytariuszy NDK.

Pracownicy zespołu współtworzyli raport poświęcony problematyce ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego uciekających przed wojną społeczności ukraińskich w Polsce. Raport powstał w ramach działań prowadzonych przez Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie i jest pierwszym opracowaniem tego typu dostępnym w języku angielskim.

Współtworzyliśmy także pakiet edukacyjny dla szkół podstawowych dotyczący dziedzictwa niematerialnego Polski i Ukrainy „Połączeni dziedzictwem”. Materiały

zostały pilotażowo udostępnione wybranym placówkom zrzeszonym w sieci szkół stowarzyszonych UNESCO – ASPnet.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 4, 8, 9, 10, 11, 15.

11. Program dotacyjny NID „Wspólnie dla dziedzictwa”

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi program dotacyjny „Wspólnie dla dziedzictwa”, służący dofinansowaniu projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, których celem jest identyfikacja, dokumentacja i/lub upowszechnianie dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także sprzyjanie społecznemu zaangażowaniu w ochronę i opiekę nad dziedzictwem. Program jest realizowany w ramach działań ujętych w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”.

Tabela IX. Program dotacyjny NID „Wspólnie dla dziedzictwa”

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Budżet dotacji na 2022 r. do rozdysponowania na projekty	2 300 000 zł
2	Liczba projektów zgłoszonych do naboru w 2022 r.	223
3	Liczba projektów poprawnych formalnie	188
4	Liczba projektów dofinansowanych	0 (proces decyzyjny w toku)
5	Liczba zakończonych i rozliczonych w 2022 r. projektów (edycja 2021)	32

W okresie sprawozdawczym rozliczono dotację celową przyznaną na realizację programu w 2021 roku. W ramach edycji 2021 przyznano 42 dofinansowania, z czego 10 projektów zostało rozliczonych w ostatnim kwartale 2021 r. W I półroczu 2022 r. rozliczono pozostałe 32 projekty.

Działania niezbędne do uruchomienia nowej edycji programu na rok 2022 zostały rozpoczęte w 2021 r. Skład zespołu sterującego został zatwierdzony w lutym 2022 r. Regulamin programu został zaakceptowany przez MKiDN w marcu 2022 r. Nabór wniosków przez system Witkac.pl NID ogłosił 13 kwietnia 2022 r. W terminie składania wniosków do 13 maja br. do godz. 15.00, wpłynęły 223 wnioski, z czego 35 było błędne formalnie. Pozostałe 188 wniosków spełnia wymogi formalne i zostały poddane ocenie organizacyjnej, merytorycznej i strategicznej.

Proces oceny dobiega końca, w pierwszych dniach lipca będą opublikowane wyniki naboru.

Na bieżąco prowadzona też jest specjalna, dedykowana grupa na Facebooku: „Wspólnie dla dziedzictwa”, która na koniec okresu sprawozdawczego posiada 449 członków, w tym czasie NID opublikował 31 postów.

Realizacja zadań statutowych nr 2, 8, 9, 10.

12. Prowadzenie internetowej bazy wiedzy z zakresu edukacji o dziedzictwie <https://edu.nid.pl>

Portal internetowy <http://edu.nid.pl> powstał jako realizacja jednego z zadań „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”, aby wesprzeć nauczycieli i edukatorów w ich pracy. Jest również skarbnicą wiedzy dla rodziców, opiekunów i wszystkich szukających inspiracji i ciekawych pomysłów na zabawy z dziećmi czy warsztaty z młodzieżą i dorosłymi. Na portalu można znaleźć materiały o lokalnym dziedzictwie, filmy, scenariusze lekcji o architekturze czy nawet pomysły na gry terenowe. Udostępnione materiały podpowiadają, jak zorganizować atrakcyjną wycieczkę, poznać najbliższą okolicę czy ciekawie spędzić czas w otoczeniu zabytków. Dostępna na stronie wyszukiwarka pozwala ograniczyć wybór do konkretnych rodzajów materiałów, tematyki i grupy docelowej. Udostępniane materiały zostały zebrane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z ogólnopolskimi instytucjami kultury, muzeami i organizacjami pozarządowymi.

W pierwszym półroczu roku 2022 zostały opublikowane scenariusze lekcji o wspólnym dziedzictwie Polski i Ukrainy. Został również przygotowany plan modernizacji strony oraz prac redakcyjnych i merytorycznych nad zamieszczonymi na niej treściami w celu ujednoczenia ich i dostosowania do różnorodnych grup odbiorców.

Tabela X. Portal internetowy <http://edu.nid.pl>

Lp.	Nazwa miernika	Wartość
1	Liczba artykułów dodanych do bazy wiedzy edu.nid.pl w okresie sprawozdawczym	7
2	Liczba wszystkich artykułów opublikowanych w bazie wiedzy edu.nid.pl	351
3	Liczba partnerów NID współtworzących treści strony edu.nid.pl	80(4)
4	Liczba użytkowników, którzy odwiedzili bazę wiedzy edu.nid.pl w okresie sprawozdawczym	3 200

Realizacja zadań statutowych nr 8, 9, 10.

13. Obchody Jubileuszu 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Patronat Honorowy: Prezydent RP Andrzej Duda

Ochrona dziedzictwa kulturowego, by mogło cieszyć i rozwijać wrażliwość przyszłych pokoleń, to proces długotrwały i niezwykle pracochłonny. Ponad pół wieku temu misja ta została powierzona Ośrodkowi Dokumentacji Zabytków, a obecnie Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa, który zajmuje się opieką nad zabytkami, jak i ochroną dziedzictwa niematerialnego. W tym roku Instytut obchodzi Jubileusz 60 lat swojej misji, który świętował w Warszawie oraz w 15 miastach na terenie całego kraju, gdzie mieszczą się oddziały terenowe.

W związku z powyższym zaplanowano specjalną wystawę „Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa”, która zostanie zaprezentowana w 15 miastach. Wystawie będą towarzyszyły sesje, spotkania oraz konferencje w regionach organizowane przez nasze lokalne oddziały, zaplanowane w okresie od czerwca do września.

Uroczysta inauguracja 60-lecia Narodowego Instytutu Dziedzictwa odbyła się 22 kwietnia w czasie Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Łazienkach Królewskich. Natomiast w czerwcu otwarto cztery wystawy w Oddziałach: w Olsztynie, Krakowie, Łodzi i Opolu.

2 czerwca przy Placu Jana Pawła II w Olsztynie odbyło się oficjalne otwarcie wystawy „Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Wystawa zrealizowana w ścisłej współpracy z Oddziałem Terenowym NID w Olsztynie była pierwszym wydarzeniem z cyklu 15 planowanych pokazów, które odbędą się w Oddziałach i Pracowniach

Terenowych NID na terenie całego kraju. Otwarcie wystawy towarzyszyła konferencja „Zabytek zadbane – co to znaczy?”, zorganizowana w Muzeum Nowoczesności w Olsztynie.

Uczestnicy wydarzenia mieli możliwość zwiedzenia trzech obiektów nagrodzonych w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”. Pracownicy NID zaprezentowali zwiedzającym historię, podjęte dotychczas działania i związane z nimi trudności w opiece konserwatorskiej dotyczące Kamienicy Naujackiej, Tartaku Raphaelsonów oraz Domu Mendelshona.

Uroczyste otwarcie wystawy zamknęła konferencja „Zabytek Zadbane – co to znaczy?” zorganizowana w Muzeum Nowoczesności. Debacie towarzyszyła projekcja filmu dokumentalnego „Perła Mazur” o zabytkowym kościele ewangelicko-ausburskim w Pasymiu. Wyjaśniono również w jaki sposób należy definiować zabytek zadbane, a także przybliżono znaczenie badań architektonicznych i konserwatorskich na przykładzie kościoła św. Andrzeja w Barczewie. Zaproszeni eksperci zaprezentowali również zabytki modernistyczne Gdyni – ich wartość i ochronę, a także omówili doświadczenie praktyczne, zdobyte podczas remontu i konserwacji kościoła filialnego w Kwitajnach.

8 czerwca na Placu Szczepańskim w Krakowie odbyło się otwarcie wystawy „Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Wystawa zrealizowana we współpracy z Ośrodkiem Terenowym NID w Krakowie została uroczystie otwarta z udziałem Kateryna Chuyewa, Wiceminister Kultury Ukrainy oraz delegacji Ministerstwa Kultury Ukrainy a także delegacji MKIDN. Wcześniej delegacja uczestniczyła w posiedzeniu Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej, gdzie omówiono wyzwania związane z ochroną światowego dziedzictwa, a także polsko-ukraińskiego Miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO – Drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat – wobec trwającej wojny w Ukrainie.

Otwarcie wystawy towarzyszyły dwa panele dyskusyjne. Pierwszy z nich „Zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń w objętej wojną

Ukrainie: potencjał istniejących metod, instrumentów i technologii”, stanowił kontynuację dyskusji związanej z Rekomendacją Warszawską w sprawie odbudowy i rekonstrukcji dziedzictwa kulturowego, opracowanej podczas konferencji „The Challenges of World Heritage Recovery” w Warszawie, w maju 2018 roku. W spotkaniu wzięli wówczas udział przedstawiciele wszystkich regionów UNESCO oraz organizacji doradczych ICCROM, a także Europejskich Komitetów Narodowych ICOMOS. Rekomendacja została również przyjęta przez Komitet Światowego Dziedzictwa na sesji w Bahrajnie, przez co zdobyła ona status „soft law” oraz stała się oficjalnym dokumentem rekomendowanym przez UNESCO.

Drugi panel towarzyszący krakowskiemu otwarciu wystawy dotyczył kwestii „Ochrony zabytków w obliczu zmian klimatycznych. Między tradycją a nowymi wyzwaniami ochrony zabytków” i poświęcony był zapobieganiu negatywnym efektom zmian klimatycznych. Podczas panelu dyskutowano na temat dwutorowej ochrony zabytków poprzez adaptowanie obiektów zabytkowych do wymogów energooszczędności, minimalizowania kosztów użytkowania, a także przez ochronę samych obiektów, czy obszarów zabytkowych przed negatywnymi zjawiskami klimatycznymi. Eksperti odnosili się do zgromadzonych dotychczas doświadczeń, zarówno polskich, jak i zagranicznych, ale koncentrując się na problemach Małopolski.

10 czerwca na Rynku Manufaktury w Łodzi otwarta została wystawa „Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa”. Łódzka wystawa to trzeci z cyklu 15. planowanych w ramach jubileuszu Narodowego Instytutu Narodowego pokazów plenerowych, organizowanych we współpracy z Oddziałami i Pracowniami Terenowymi NID. W uroczystym otwarciu, któremu towarzyszyła konferencja „Co jest zabytkiem?” udział wzięł prof. dr hab. Piotr Gliński – Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uroczystemu otwarciu wystawy towarzyszyła konferencja „Co jest zabytkiem? Badania w procesie rozpoznania dziedzictwa kulturowego”, która odbyła się w Muzeum Sztuki ms2 Manufaktura w Łodzi. Podczas spotkania zaprezentowane

zostały prelekcje na temat wieloaspektowego rozpoznania dziedzictwa kulturowego w studium ochrony wartości kulturowych. Poruszona została problematyka badań i ochrony drewnianego dziedzictwa sakralnego, a także wartości i wiedza na temat zabytków, wynikających z badań zasobów archiwalnych.

22 czerwca przy ul. Krakowskiej w Opolu odbyło się uroczyste otwarcie wystawy plenerowej "Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa". Opolskim obchodom towarzyszył briefing mediowy w czasie którego Dyrektor NID dr hab. Katarzyna Zalasieńska podsumowała 60 lat pracy Instytutu.

Wystawa w Opolu to czwarta z cyklu 15 planowanych wystaw plenerowych, odbywających się na terenie całego kraju.

W czasie wydarzenia, uczestnicy mieli również możliwość wysłuchania przemówień: Doroty Koncewicz – Burmistrz Niemodlina, Joanny Kardasińskiej – Prezes Fundacji na Rzecz Zamku Niemodlin 1313, Iwony Solisz – Dyrektor Muzeum Śląska Opolskiego i Prezes Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków (Oddział w Opolu) oraz Janusza Wojszczyzna – Sekretarza Gminy Olesno.

29 czerwca sesja konserwatorska „Zespół fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” – dalsze perspektywy ochrony, opieki i zarządzania zabytkami militarnymi z 1 poł. XX w.”

W ramach regionalnych obchodów Jubileuszu 60-lecia działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Pracownia Terenowa NID w Katowicach zorganizowała sesję konserwatorską pn. „Zespół fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” – dalsze perspektywy ochrony, opieki i zarządzania zabytkami militarnymi z 1 poł. XX w.”, która odbędzie w dniu 29 czerwca 2022 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej – Stacji Biblioteka w Rudzie Śląskiej.

Tematyka sesji była związana z aktualną, ważną szczególnie w ostatnich latach problematyką waloryzacji i ochrony zabytkowych fortyfikacji z XX w., jak również z doświadczeniami zebranymi przez zespół Pracowni Terenowej w Katowicach w toku prac nad opracowaniem poświęconym ocenie wartości zabytkowych i stanu zachowania umocnień Obszaru Warownego „Śląsk”

(OWŚ). Zespół fortyfikacji OWŚ, będący jednym z najważniejszych na terenie kraju przykładów systemów polskich umocnień obronnych z 1 poł. XX w., pomimo częściowego objęcia ochroną prawną i opieką, jest symptomatycznym przykładem zabytku, którego wartości zabytkowe i potencjał nie są jeszcze powszechnie zrozumiałe, zarówno w świadomości władz samorządowych, jak i ogółu społeczeństwa.

Realizacja zadań statutowych nr 5, 6, 8, 9.

14. Europejskie Dni Archeologii

W ramach koordynacji EDA rozesłano mail zapraszający do organizacji wydarzeń instytucje i organizacje archeologiczne (ok. 80 maili). Wiadomość opublikowano także na grupie FB Ochrona zabytków archeologicznych. Następnie poinformowano zainteresowanych o dalszych krokach (rejestracja na portalu przygotowanym przez Inrap - francuski Narodowy Instytut Ratowniczych Badań Archeologicznych, zawiadomienie NID, przesłanie wniosku o patronat). Nadesłane materiały przekazywano osobom odpowiedzialnym za obsługę FB i działania promocyjne. Na grupie FB Ochrona zabytków archeologicznych udostępniano posty o poszczególnych wydarzeniach. Podpisano umowę na lokowanie AZP+ w filmie i postach Przygodowej.TV, która zapraszała także do udziału w EDA 2022. Uzyskano także nagranie od p. Pascala Ratier - europejskiego koordynatora EDA, w którym dziękował NID za koordynację i zapraszał na wydarzenia w Polsce.

Po raz pierwszy zaproszenie nagrał także Wicepremier i Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prof. P. Gliński.

13 czerwca na grodzisku na Bródnie odbyła się konferencja prasowa połączona z prezentacją zabytków i metod badań archeologicznych.

Przygotowano posty na FB NID, OZA i EDD oraz wydrukowano 30 plakatów.

W EDA 2022 uczestniczyły 22 instytucje, które zorganizowały ok. 90 wydarzeń (liczonych w podziale na poszczególne dni). Ekwiwalent reklamowy wyniósł 36 775 złotych.

15. Aktywność w mediach społecznościowych i strony internetowe

Działania popularyzujące ochronę dziedzictwa kulturowego podejmowane przez NID są skierowane w dużej mierze do użytkowników Internetu. Podstawową platformą kontaktu pomiędzy osobami zainteresowanymi szeroko pojętą tematyką dziedzictwa kulturowego a Instytutem jest strona www.nid.pl.

Ponadto Narodowy Instytut Dziedzictwa zarządza i administruje następującymi portalami tematycznymi:

1. www.zabytek.pl – portal umożliwiający dostęp do opisów, dokumentów, cyfrowych wizerunków (zdjęć, filmów i modeli 3D) wybranych zabytków oraz informacji o ich lokalizacji;
2. <https://edd.nid.pl> – portal poświęcony Europejskim Dniom Dziedzictwa;
3. <https://edu.nid.pl> – portal, którego celem jest upowszechnianie wiedzy o szeroko pojętym dziedzictwie i jego wartościach;
4. <https://niematerialne.nid.pl> – portal poświęcony niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu;
5. <https://samorzad.nid.pl> – portal skierowany do przedstawicieli samorządów, będący bazą praktycznej i rzetelnej wiedzy na temat zarządzania dziedzictwem w gminach;
6. www.krajobrazmojegomiasta.pl – portal poświęcony kampanii społecznej „Krajobraz Mojego Miasta”;
7. <https://parkmuzakowski.nid.pl> – portal poświęcony Parkowi Mużakowskiemu
8. <https://swiatowedziedzictwo.nid.pl> – portal zawierający informacje na temat światowego dziedzictwa w Polsce;
9. <https://mapy.zabytek.gov.pl> – portal umożliwiający analizowanie danych przestrzennych zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru;
10. <https://cumulus.zabytek.gov.pl> – portal umożliwiający przeglądanie chmur punktów pochodzących ze skaningu laserowego.

11. <https://ukraina.nid.pl> - portal informacyjny Centrum Pomocy dla Kultury w Ukrainie; prowadzony w trzech językach.

12. Fanpage Facebook Centrum Pomocy dla Kultury w Ukrainie – prowadzony w trzech językach

W okresie sprawozdawczym strony internetowe były odwiedzane:

- www.nid.pl: 57000 użytkowników/179528 odsłon);
- www.zabytek.pl: 375448 użytkowników/1459603 odsłon;
- <https://edd.nid.pl>: 32138 użytkowników/57520 odsłon;
- <https://niematerialne.nid.pl>: 9300 użytkowników/19716 odsłon;
- <https://edu.nid.pl>: 3214 użytkowników/9431 odsłon;
- <https://samorząd.nid.pl>: 62578 użytkowników/108459 odsłon;
- <https://krajobrazmojegomiasta.pl>: 314 użytkowników/751 odsłon;
- <https://parkmuzakowski.nid.pl>: 15000 użytkowników/14956 odsłon;
- <https://ochronazabytkow.nid.pl>: 2300 użytkowników/4591 odsłon;
- <https://raport.nid.pl>: 433 użytkowników/561 odsłon;
- Fanpage NID na Facebooku ma 24 164 fanów;
- Fanpage EDD Facebooku ma 4859 fanów;
- Grupa „Wspólnie dla Dziedzictwa” ma 452 członków;
- Grupa „Ochrona zabytków archeologicznych” ma 554 członków;
- Grupa „Dziedzictwo w rewitalizacji” ma 743 członków;
- Grupa „Centrum Architektury Drewnianej” ma 808 członków;
- Liczba wyświetleń filmów na kanale YouTube TVNID wyniosła 180603;
- Instagram NID obserwuje 2580 osób.
- Fanpage Centrum Pomocy w Ukrainie ma 508 fanów

Realizacja zadania statutowego nr 8.

C. Priorytet – Gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

1. Gromadzenie i udostępnianie dokumentacji rejestru i ewidencji zabytków

W Narodowym Instytucie Dziedzictwa jest gromadzona i opracowywana dokumentacja rejestru oraz ewidencji zabytków. W skład dokumentacji rejestrowej wchodzi decyzje administracyjne wydawane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, wpisujące zabytki do rejestru i stanowiące o ich ochronie prawnej. Są to także decyzje zmieniające i wyjaśniające wpisy do rejestru, sprostowania oraz zmiany numerów rejestru, a także decyzje wydawane przez ministra kultury dziedzictwa narodowego i sportu dotyczące skreśleń lub odmowy skreślenia zabytku z rejestru.

Krajowa ewidencja zabytków obejmuje karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, karty cmentarzy, ewidencję parkową, teczki urbanistyczne, karty ewidencyjne zabytków ruchomych techniki oraz dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego, koperty organowe, a także dokumentację stanowisk archeologicznych AZP. Wszystkie te materiały są opracowywane, wpisywane do bazy danych, sukcesywnie digitalizowane i udostępniane.

Tabela XI. Gromadzenie dokumentacji rejestru i ewidencji zabytków

Lp.	Nazwa miernika	Dokumentacja rejestru zabytków	Krajowa ewidencja zabytków	Ewidencja grobów i cmentarzy wojennych
1.	Liczba przyjętych i opracowanych dokumentów w okresie sprawozdawczym	556 decyzji o wpisie	6 090	0
2	Stan zbioru dokumentów	78148	1 176 862	0
3	Liczba udostępnionych dokumentów w okresie sprawozdawczym	2	2775	0

Realizacja zadania statutowego nr 12.

2. Ewidencjonowanie badań archeologicznych realizowanych na terenie kraju

W I półroczu 2022 r. do Narodowego Instytutu Dziedzictwa wpłynęło ok. 4 500 decyzji o pozwoleniu na prowadzenie badań archeologicznych. Do bazy danych (Access) wprowadzono informacje z 2 179 dokumentów.

Ponadto NID przyjmuje opracowania wyników badań archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg krajowych i autostrad. W okresie

sprawozdawczym wpłynęło 26 nowych opracowań (0,6 mb.). Łączny zasób opracowań wyników badań archeologicznych przekazanych do NID stanowi 2 877 opracowań (96,3 mb.).

Realizacja zadania statutowego nr 12.

3. Prowadzenie elektronicznego systemu danych o zabytkach, w tym uczestnictwo w infrastrukturze informacji przestrzennej

W okresie sprawozdawczym Narodowy Instytut Dziedzictwa aktualizował dane przestrzenne na platformie publikacyjnej dostępnej dla każdego użytkownika Internetu – Portalu Mapowym <https://mapy.zabytek.gov.pl>. Kontynuowano prace nad repozytorium skanowanej dokumentacji rejestrowej i ewidencyjnej, na podstawie której zaktualizowano bazy danych geoprzestrzennych o zabytkach. Dostęp do repozytorium cyfrowego dokumentacji rejestru i ewidencji zabytków jest możliwy dla zautoryzowanych użytkowników – pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Departamentu Ochrony Zabytków MKDN, Departamentu Funduszy i Spraw Europejskich, funkcjonariuszy Policji zajmujących się ochroną zabytków archeologicznych, funkcjonariuszy Straży Granicznej i Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie pozwoleń na wywóz zabytków za granicę, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, jednego Powiatowego Konserwatora Zabytków oraz wyznaczonych przedstawicieli wszystkich 16 Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, którzy podjęli współpracę z NID w zakresie aktualizacji repozytorium cyfrowej dokumentacji rejestru zabytków.

W pierwszej połowie 2022 r. w ramach utrzymania i rozwoju bazy prowadzono ciągłą digitalizację rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, krajowej ewidencji zabytków nieruchomych i archeologicznych, ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, a także danych o miejscach światowego dziedzictwa i pomnikach historii. Proces digitalizacji realizowany w NID polega na skanowaniu analogowych kopii dokumentacji, a następnie na podstawie interpretacji treści dokumentów tworzenie wektorowych, cyfrowych obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki w bazie danych GIS.

Tabela XII. Prowadzenie elektronicznego systemu danych o zabytkach

Lp.	Nazwa miernika	Miejsca Światowego Dziedzictwa	Pomniki Historii	Rejestr zabytków	Krajowa ewidencja zabytków	Ewidencja grobów i cmentarzy wojennych	Razem
1	Liczba zeskanowanych i wprowadzonych do bazy dokumentów w okresie sprawozdawczym	0	2	430	215	52	699
2	Liczba zeskanowanych dokumentów zgromadzonych w bazie danych, w tym: zabytki nieruchome zabytki ruchome zabytki nieruchome archeologiczne	17	120	114 813	742 854	12258	870 062
		-	-	79556	213263	-	292 819
		-	-	23211	0	-	23211
		-	-	12046	529591	-	541 637
3	Liczba rekordów opisujących dokumenty dodanych do bazy danych (MultiArch) w okresie sprawozdawczym	-	-	3383	3 288	-	6 671
4	Liczba rekordów opisujących dokumenty w bazie danych (MultiArch)	-	-	253 192	663 354	-	916 546
5	Liczba obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki dodanych do bazy GIS w okresie sprawozdawczym	0	2	387	13 267	0	13 658
6	Liczba obiektów przestrzennych reprezentujących zabytki w bazie GIS, w tym: zabytki nieruchome zabytki nieruchome archeologiczne	40	164	101 085	677 450	0	788 607
				93 235	192 519		285 754
				7 850	484 931		492 781

Tworzona w NID Centralna Baza Danych o Zabytkach zawiera informacje o obiektach wpisanych do rejestru zabytków, obiektach skreślonych z rejestru zabytków, obiektach znajdujących się w krajowej ewidencji zabytków, a także obiektach uznanych za pomniki historii i miejscach światowego dziedzictwa.

Na geoportalu służącym do szerokiego udostępniania w Internecie danych o zabytkach gromadzonych w Centralnej Bazie Danych o Zabytkach nie są

publikowane informacje o obiektach skreślonych z rejestru oraz obiektach, których decyzje o wpisie do rejestru zostały uchylone. Na początku 2022 r. na portalach mapy.zabytek.gov.pl i www.zabytek.pl zostały opublikowane wszystkie obiekty z krajowej ewidencji zabytków oraz ewidencji grobów i cmentarzy wojennych.

Aktualizacja danych na geoportalu odbywa się w cyklach półrocznych.

W okresie sprawozdawczym na geoportalu NID zostało opublikowanych 754 421 obiektów z Centralnej Bazy Danych o Zabytkach. W okresie sprawozdawczym Portal mapowy wraz z usługami przestrzennymi był odwiedzany ponad był odwiedzany ponad 1,5 mln razy.

Aktualizowane co pół roku dane w postaci zestawień statystycznych oraz wykazów zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji, od grudnia 2016 r. są udostępniane również na portalu <https://dane.gov.pl/institution/64,narodowy-instytut-dziedzictwa>). Obecnie na portalu publikowanych jest 11 zbiorów danych.

Dane zgromadzone w Centralnej Bazie Danych o Zabytkach są udostępniane do celów naukowych oraz podmiotom publicznym na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1382) i na warunkach określonych w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 700 z późn. zm.). W okresie sprawozdawczym do Narodowego Instytutu Dziedzictwa wpłynęło 37 wniosków o bezpłatne udostępnienie danych przestrzennych zgromadzonych w CBD o Z.

Realizacja zadań statutowych nr 11, 12, 13.

4. Prowadzenie archiwum NID

Archiwum NID istnieje od 1962 roku. Zasób archiwalny obejmuje spuścizny naukowe (ok. 78,76 mb. dokumentacji aktowej, ok. 33 990 negatywów, ok. 43 020 pozytywów i ok. 7 775 j.a. dokumentacji projektowej), materiały użyczone po byłym Przedsiębiorstwie Państwowym Pracowniach Konserwacji Zabytków (ok. 2549,23 mb. dokumentacji aktowej, ok. 745 567 negatywów, ok. 53 598 pozytywów, ok. 25 580 wglądówek i ok. 57 939 j.a. dokumentacji projektowej) oraz dokumentację

archiwum zakładowego (ok. 9 632 j.a. dokumentacji zarchiwizowanej kat. A lub kat. B, ok. 236,15 mb dokumentacji nieuporządkowanej, ok. 279 807 negatywów i ok. 311 180 pozytywów).

W okresie sprawozdawczym zewidencjonowano, opracowano lub zarchiwizowano 5 903 j.a. w ramach archiwum zakładowego, 7 642 j.a. w ramach materiałów byłego PP PKZ oraz 13 118 j.a. w ramach spuścizn naukowych. Ponadto wymieniono 1 pudło, 468 teczek, przeniesiono 1 mb dokumentacji na nowe regały. W ramach digitalizacji zasobu archiwum NID wykonano 11 394. Wykonano 1056 zdjęć.

Tabela XIII. Archiwum NID

Lp.	Nazwa miernika	Zasób centralnego archiwum NID	Zasób regionalnych archiwów NID
1	Liczba jednostek archiwalnych dokumentacji przyjętej do archiwum w okresie sprawozdawczym	0 j.a.	67 j.a.
2	Liczba jednostek archiwalnych/metrów bieżących dokumentacji zgromadzonej w archiwum NID	dokumentacja aktowa	2 063,66 mb
		negatywy, pozytywy, wglądówki, dokumentacja projektowa	585 035 j.a.
3	Liczba jednostek archiwalnych dokumentacji opracowanej, zewidencjonowanej i zarchiwizowanej w okresie sprawozdawczym	17 997 j.a.	8 666 j.a.
4	Łączna liczba jednostek archiwalnych dokumentacji opracowanej, zewidencjonowanej i zarchiwizowanej	559 512 j.a.	181 325 j.a.
5	Liczba osób korzystających z zasobów archiwalnych NID w okresie sprawozdawczym	48 osób	103 osoby

Realizacja zadania statutowego nr 11.

D. Działalność NID obejmująca zakresy kilku priorytetów

1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Program został przyjęty uchwałą Rady Ministrów 13 sierpnia 2019 r., a następnie ogłoszony w „Monitorze Polskim” 11 września 2019 r. (MP z 2019 r., poz. 808).

Program ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r.

poz. 2067, z późn. zm.) i jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także zapewnia środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

8 października 2019 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powołał dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa na Koordynatora Programu (Dziennik Urzędowy MKiDN z 2019 r., poz. 98).

W I półroczu 2022 r. wykonano:

- a) w ramach zadania 1.1.1 zorganizowano 3 szkolenia on-line dla gmin województw kujawsko-pomorskiego, łódzkiego, małopolskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego (80 jednostek samorządu terytorialnego, ponadto przedstawiciele LGD, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych), tematy szkoleń obejmowały zarządzanie dziedzictwem. Ponadto 50 osób zrealizowało zestaw dostępnych e-szkoleń, w tym 11 w zakresie uprawniającym do certyfikatu (więcej na temat zadania: Priorytet A, pkt: 6);
- b) w ramach zadania 1.1.2. prowadzona była strona internetowa projektu <https://samorząd.nid.pl>, w bazie wiedzy opublikowano 2 nowe materiały i zamówiono przygotowanie 17 nowych (więcej na temat nt. portalu: Priorytet A pkt: 14);
- c) w ramach zadania 1.1.3:
 - w ramach utworzonych w 2021 r. Centrów Kompetencji ds. rewitalizacji kontynuowano intensywną współpracę gminami, z którymi NID podjął współpracę w ramach pilotażowego Programu wsparcia pn. „Wzorcowa rewitalizacja”; przeprowadzono 6 szkoleń i warsztatów dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie planowania i rewitalizacji; zakończono prace nad 2 i prowadzono prace nad opracowaniem 6 studiów ochrony wartości kulturowych w gminach (więcej informacji nt. Centrów Kompetencji: Priorytet D, pkt. 5);
 - zostało ukończone 1 studium oraz prowadzono prace nad opracowaniem 4 studiów ochrony wartości kulturowych zabytkowych miejscowości, pod

kątem uwzględnienia ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wskazanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków;

– w ramach zaplanowanych związanych z realizacją konkursu „Twój dom – dialog z tradycją” przygotowano do druku katalog projektów dla województwa podlaskiego, na stronie Narodowego Instytutu Dziedzictwa, przygotowano i uruchomiono zakładkę internetową „Twój dom – dialog z tradycją”;

- d) w ramach zadania 1.1.4. prowadzono trzecią edycję konkursu „Samorząd dla dziedzictwa”, wpłynęło 16 zgłoszeń, czyli mniej niż w poprzednich edycjach (więcej informacji nt. konkursu: Priorytet A, pkt: 15);
- e) w ramach zadania 1.2.2. trwają prace nad wersjami finalnymi standardów konserwatorskich (więcej informacji nt. opracowywania standardów: Priorytet A, pkt. 5);
- f) w ramach zadania 1.2.3:
 - zakończono prace nad „Kartą wartości zabytku”, w dalszym kroku będzie przekazana do konsultacji środowiskowych;
 - prowadzono prace związane z rozbudową bazy danych, połączonej z Geoportalem gromadzącej różnorodne typy informacji o obiektach zabytkowych, w tym wyniki badań naukowych (więcej o działaniu Priorytet C, pkt. 3);
 - kontynuowano prace nad nowym programem ewidencyjnym „Archeologiczne Zdjęcie Polski+”, którego celem jest opracowanie, przetestowanie i upowszechnienie nowego wzorcowego rozwiązania w zakresie systematycznego rozpoznawania dziedzictwa archeologicznego w Polsce oraz gromadzenia danych przestrzennych dla celów konserwatorskich i naukowych; ukończone działania to przygotowany we współpracy z Zespołem Ekspertów tekst dokumentu strategicznego; prowadzono także działania upowszechniające projekt – w ramach tegorocznej edycji Europejskich Dni Archeologii (więcej o EDA priorytet B, pkt. 12);

- g) w ramach zadania 1.2.4 rozpoczęto prace nad opracowaniem Raportu o stanie architektury drewnianej w Polsce, na potrzeby którego pracownicy NID rozpoczęli wykonywanie terenowej oceny wybranych (z uwzględnieniem specyfiki regionu) obiektów (więcej informacji nt. CAD: Priorytet D, pkt. 6);
- h) w ramach zadania 2.1.1. zostały ukończone prace techniczne przy budowie strony www.konserwator.nid.pl, trwa wprowadzanie danych do serwisu oraz przygotowanie do startu internetowego;
- i) w ramach zadania 2.2.1 kontynuowano projekt weryfikacji stanu zabytków ruchomych wpisanych do rejestru, którego celem projektu jest weryfikacja miejsca przechowywania i stanu zabytków ruchomych wpisanych do rejestru oraz ich dokumentacji umożliwiającej jednoznaczną ich identyfikację w przypadku kradzieży, poprzez wykonanie aktualnej dokumentacji fotograficznej, a także aktualizację wiedzy o zabytkach znajdującej się w zasobach wojewódzkich konserwatorów zabytków ze stanem realnym; w okresie sprawozdawczym wyłoniono wykonawcę dokumentacji fotograficznej oraz wykonano pierwsze wyjazdy terenowe (Przemyśl, Michałowice, Jawor);
- j) w ramach zadania 3.1.1 rozpoczęto realizację kampanii społecznych: zwiększającej wrażliwość społeczną na przestępczość przeciwko zabytkom (więcej informacji nt. kampanii: Priorytet B, pkt. 1) oraz podsumowanie kampanii „Krajobraz mojego Miasta” (więcej informacji nt. kampanii: Priorytet B, pkt. 2);
- k) w ramach zadania 3.1.2 prowadzono stronę internetową <https://edu.nid.pl> (więcej informacji nt. portalu: Priorytet B pkt: 11);
- l) w ramach zadania 3.2.1 przeprowadzono nabór do kolejnej edycji programu „Wspólnie dla dziedzictwa” (więcej informacji nt. programu: Priorytet B, pkt. 10);
- m) w ramach badań i ewaluacji KPOZ (zadanie 4) rozpoczęto prace nad raportem GUS "Kultura 2021", w którym ujęte zostaną dane dotyczące zasobu zabytkowego, gromadzone przez NID; wykonano badanie

„Dziedzictwo kulturowe i rozwój. Przegląd wybranych podejść do gromadzenia danych na temat dziedzictwa kulturowego”, którego opracowanie przedstawia aktualne podejścia do gromadzenia danych wykazujących oddziaływanie dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy w ujęciu międzynarodowym; zorganizowano 3 webinary z serii pn. Dziedzictwo kulturowe pod lupą Wirtualne spotkania z badaczami: Zagospodarowanie zabytków archeologicznych na potrzeby turystyki i edukacji; Dziedzictwo kulturowe jako zasób rozwojowy – co o nim wiemy i kto je bada?; Historia przedsiębiorstw: dziedzictwo kulturowe czy marketing? (więcej nt. zadania: Priorytet B, pkt. 8);

n) prowadzono działania promocyjne i informacyjne dot. zadań realizowanych w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami; w tym prowadzono trzy grupy na facebooku: „Wspólnie dla dziedzictwa”, „Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji” oraz „Centrum Architektury Drewnianej” (więcej: Priorytet B, pkt. 13);

- Realizacja zadań statutowych nr 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 17.

2. Centrum Kompetencyjne ds. digitalizacji zabytków

W ramach realizacji zadań Centrum Kompetencyjnego w dziedzinie digitalizacji zabytków w pierwszym półroczu 2021 r. zostały wykonane następujące działania:

1. Przeprowadzenie oceny wniosków w programie MKDiN Kultura Cyfrowa nabór 2021.
2. Walidacja kopii wzorcowych do realizacji projektów z programu Kultura Cyfrowa – nabór 2020.
3. Udział w spotkaniach dotyczących zmian w regulaminie programu Kultura Cyfrowa – opracowanie propozycji zmian w regulaminie.
4. Opracowanie budżetu i planu wydatków bieżących dla Centrum Kompetencji NID w 2022 r.

5. Udział w spotkaniach z DMISK w celu omówienia strategii działania wobec dyrektywy KE w sprawie publikacji modeli 3D zabytków.
6. Przeprowadzenie szkolenia dla konserwatorów z Ukrainy dot. digitalizacji obiektów architektury.
7. Przeprowadzenie warsztatu dla studentów Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej z digitalizacji obiektów architektury.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 10, 13, 17.

3. Digitalizacja i udostępnianie cyfrowych dóbr kultury – zabytków oraz grobów i cmentarzy wojennych

Celem projektu jest cyfrowe odwzorowanie analogowych zasobów pozostających w dyspozycji Narodowego Instytutu Dziedzictwa dotyczących wszystkich obiektów nieruchomych i archeologicznych wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków oraz kart ewidencyjnych grobów i cmentarzy wojennych gromadzonych przez urzędy wojewódzkie, a następnie powszechne udostępnienie za pośrednictwem sieci Internet.

Projekt zakłada poddanie digitalizacji co najmniej 1 308 409 szt. dokumentów wraz z opatrzeniem właściwymi metadanymi opisowymi oraz odwzorowanie przestrzenne na mapie poprzez proces wektoryzacji obiektów, których dotyczy digitalizowana dokumentacja.

W efekcie realizacji projektu powstanie rozbudowana dziedzinowa baza danych o obiektach zabytkowych, grobach i cmentarzach wojennych oraz teleinformatyczny system gromadzenia i udostępniania danych. Informacje dotyczące tych obiektów będą upowszechniane za pośrednictwem portali zarządzanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

W efekcie realizacji projektu zostanie zapewniony powszechny i bezpłatny dostęp do zasobu stanowiącego dziedzictwo kulturowe Polski, Otwarty dostęp do informacji o zabytkach oraz grobów i cmentarzy wojennych i ich dokumentacji ułatwi wykonywanie działań statutowych przez organy i instytucje realizujące zadania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami bądź promocji kultury.

Udostępniane dane będą mogły być wykorzystywane także na potrzeby badań społecznych, aktywności turystyczno-kulturalnej oraz działalności gospodarczej w określonych branżach. Ponadto, utrwalenie dokumentacji w wersji cyfrowej zapewni ich ochronę oraz trwałe zachowanie.

Projekt zakłada realizację działań w okresie od 28 stycznia 2019 r. do 30 września 2022 roku. W tym czasie zostaną wykonane zadania w zakresie skanowania dokumentacji wraz z opatrzeniem wersji cyfrowej metadanymi, odwzorowania obiektów przestrzennych w wyniku wektoryzacji, rozbudowy systemu teleinformatycznego służącego gromadzeniu i udostępnianiu posiadanych zasobów oraz zadania związane z wdrażaniem i zarządzaniem projektem i jego promocją.

Wartość projektu została ustalona na poziomie 37 264 029,10 zł, z czego 31 536 547,82 zł będzie pochodzić z budżetu Unii Europejskiej, na podstawie umowy o dofinansowanie nr POPC.02.03.02-00-0017/18-00 z dnia 28 stycznia 2019 r. w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Oś Priorytetowa II – E-administracja i otwarty rząd, Działanie 2.3 – Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego, Poddziałanie 2.3.2 – Cyfrowe udostępnianie zasobów kultury.

W pierwszej połowie 2022 r. były wykonywane przede wszystkim działania dotyczące realizacji prac digitalizacyjnych oraz podwyższenia jakości zdigitalizowanych danych (z uwzględnieniem pogłębionej weryfikacji i aktualizacji pod względem ochrony danych osobowych zawartych w zdigitalizowanych dokumentach).. W ramach prac cyfryzacyjnych zeskanowano i opisano metadanymi 659 300 szt. dokumentów – tzw. fiszek adresowych. W ramach działania w okresie sprawozdawczym zrealizowano prace o wartości 1 800 245,58 zł.

W okresie sprawozdawczym realizowano także usługę kolokacji sprzętu niezbędnego do właściwego funkcjonowania systemu oraz do gromadzenia danych – w okresie sprawozdawczym na realizację tej usługi wydatkowano kwotę 3 503,40 zł (od początku realizacji umowy – 91 798,43 zł). W poprzednim okresie sprawozdawczym zrealizowany został komponent polegający na rozbudowie

systemu do gromadzenia i prezentacji danych (w tym także w zakresie implementacji komponentu umożliwiającego gromadzenie i prezentację danych zawartych w tzw. fiszkach adresowych i materiałach spuściznowych – dokumentach poddawanych digitalizacji w ramach rozszerzonego zakresu rzeczowego projektu).

W trakcie realizacji jest działanie obejmujące trójwymiarową digitalizację wybranych obiektów zabytkowych. Na koniec czerwca zakończono etap prac terenowych dla 18 (z zaplanowanych do wykonania w ramach Projektu 25) obiektów, 14 z nich posiada kompletną dokumentację, a na portalu zabytek.pl opublikowano materiały dot. 6 z nich. Przewiduje się, że do końca terminu realizacji projektu całość założonych prac zostanie wykonana.

Ponadto w okresie sprawozdawczym zrealizowano dostawy trzech urządzeń skanujących:

1. Skanera dziełowego ze stołem w postaci kołyski v-kształtnej do skanowania zasobów w postaci ksiąg, zeszytów itp.
2. Skanera do materiałów płaskich w formatach do A0.
3. Skanera do materiałów refleksyjnych i transparentnych.

Dzięki realizacji tych dostaw na koniec lutego możliwe było uruchomienie pracowni digitalizacyjnej, w której realizuje się aktualnie prace związane z digitalizacją materiałów spuściznowych oraz fototeki lotniczej (zgodnie z założeniami projektowymi na koniec okresu realizacji zdigitalizowane będą zasoby w zadeklarowanej ilości i jakości).

W pierwszej połowie 2022 r. realizowano także działania wychodzące naprzeciw oczekiwaniom wynikającym z zawartej umowy o dofinansowanie w zakresie informacji promocji przedsięwzięcia. Wykonano sesję zdjęciową, w której efekcie powstały fotografie możliwe do wykorzystania przy opracowaniu materiałów dot. projektu. W dn. 11.05.2022 r. zorganizowana i przeprowadzona została konferencja prasowa, na której prezentowano dotychczasowe efekty realizacji projektu.

W czerwcu opublikowane zostało ogłoszenie o zamówieniu na przygotowanie i przeprowadzenie kampanii promującej projekt w mediach społecznościowych z wykorzystaniem profili NID na portalach Facebook i Instagram. Na koniec okresu sprawozdawczego trwa analiza złożonych ofert.

W okresie sprawozdawczym zawarto dwa aneksy do umowy o współfinansowanie projektu, w tym jeden zezwalający na wydłużenie terminu realizacji do dn. 30.09.2022 r.

Realizacja zadań statutowych nr 11, 12, 13, 17.

4. Program identyfikacji i oznakowania cmentarzy żydowskich na terenie RP

Trwały prace nad oznakowaniem cmentarzy żydowskich z udziałem władz lokalnych, oznakowano cmentarze: w Sulbinach, Brzozowie, Zakrocymiu, Radzanowie, Złotowie i Janowcu.

Realizacja zadań statutowych nr 1, 4, 7, 8, 10, 11, 17.

5. Centra Kompetencji ds. rewitalizacji NID

Zadanie 1.1.3. Merytoryczne wsparcie gmin w procesie planowania i wdrażania rewitalizacji w gminach – Centra kompetencji NID ds. rewitalizacji

W ramach zadania Narodowy Instytut Dziedzictwa wspiera gminy w procesach planowania i wdrażania gminnych programów rewitalizacyjnych uwzględniających dziedzictwo kulturowe jako istotny zasób służący przezwyciężaniu problemów społecznych i infrastrukturalnych występujących na obszarach zdiagnozowanego kryzysu.

W tym celu w roku 2021 stworzono 8 Centrów Kompetencji ds. rewitalizacji Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Ich zadaniem jest prowadzenie działalności szkoleniowej, informacyjnej i doradczej na rzecz gmin przygotowujących

realizujących programy rewitalizacyjne związane z dziedzictwem kulturowym tj. informowanie o ogólnych zasadach, prawach i obowiązkach gmin w tym zakresie, a także upowszechnianie modelowych rozwiązań, wiedzy o zasadach, opracowań związanych z wykorzystaniem zasobu dziedzictwa kulturowego w procesach rewitalizacji. Centra Kompetencji animują debatę na ten temat i ułatwiają wymianę doświadczeń interesariuszy procesów rewitalizacyjnych m.in. samorządów, służb konserwatorskich, organizacji pozarządowych, resortów odpowiedzialnych za rewitalizację, organizacji branżowych. Centra Kompetencji znajdują się w: Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Łodzi, Gdańsku, Olsztynie, Rzeszowie i Poznaniu.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano intensywną współpracę gminami, z którymi NID podjął współpracę w ramach pilotażowego Programu wsparcia pn. „Wzorcowa rewitalizacja”, Koordynatorzy z wybranymi gminami prowadzili szereg działań wchodzących w zakres podpisanych porozumień (wyjazdy, konsultacje, szkolenia dedykowane, wizyty studyjne, praca nad studium ochrony wartości kulturowych, rozpoznanie dziedzictwa dla potrzeb procesów rewitalizacji, zlecenie opracowań specjalistycznych, opiniowanie i wsparcie w przygotowaniu delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, spacer studyjne i inne formy konsultacji społecznych).

Wykonano między innymi następujące zadania:

- przygotowanie rozdziału dotyczącego potencjałów dziedzictwa kulturowego do opracowanie oraz ocena opracowania „Analiza społeczno-gospodarczo-przestrzennej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Siemianowicach Śląskich”;
- udział w pracach nad diagnozą służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Rychtal, szczególnie w zakresie dotyczącym dziedzictwa kulturowego i zabytków; korekty i uzupełnienia projektu diagnozy delimitacyjnej; udział w spotkaniu z mieszkańcami w ramach konsultacji społecznych dot. projektu uchwały służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Rychtal

- opracowano Marki. Wytyczne konserwatorskie dla podobszaru rewitalizacji OR1 Braci Briggsów w Markach pod Warszawą autorstwa mgr hist. szt. Ewy Kalnoj – Ziajkowskiej i dr inż. arch. Artura Jerzego Filipa
- prowadzono prace nad rekomendacją dot. zakresu badań służących właściwemu i pełnemu rozpoznaniu terenu dawnej twierdzy w Zbąszyniu – kwerendy archiwalne, rozpoznanie terenowe; zespół opracowujący: Agata Byszewska-Łasińska, Anna Dyszkant, Iwona Wildner-Nurek, Wojciech Eckert;
- prowadzono prace nad stworzeniem przez NID PT Toruń katalogu detalu architektonicznego dla urzędu miasta Włocławek w ramach współpracy przy rewitalizacji;
- prowadzono prace nad zadaniem– praca nad wytycznymi konserwatorskimi, analiza dokumentów, sporządzenie i przekazanie wytycznych dla obszaru Słupsk -Podgrodzie
- opracowano części kart inwentaryzacyjnych zabudowy zabytkowego centrum Opola Lubelskiego
- wykonano i przekazano Gminie Drezdenko oceny stanu technicznego zabytkowych obiektów w gminie Drezdenko wg. zaproponowanej przez Urząd Gminy skali ocen, wykonanej w trakcie wizji lokalnych dn. 29.12.2021 r. i 13.01.2022
- zorganizowano spacer badawczy w Drezdenku otwarty spacer badawczy dotyczący historii i dziedzictwa kulturowego Drezdenka – 10.05. 2022
- W Końskich zorganizowano konferencję „Muzea w obiektach przemysłowych jako spoiwa społeczności w rewitalizacji”, z której materiały zostaną udostępnione w internecie.

W ramach współpracy koordynatorzy Centrów Kompetencji biorą udział w szkoleniach dla gmin z zakresu rewitalizacji, są również zapraszani jako strona w trakcie spotkań i konferencji organizowanych przez Urzędy Marszałkowskie, w trakcie których prezentują ofertę współpracy NID dla gmin prowadzących rewitalizację. W trakcie wizyt studyjnych w ramach projektów Wzorcowa Rewitalizacja (dwukrotnie w woj. podkarpackim oraz w woj. opolskim)

przeprowadzono szkolenia i warsztaty dot. prawidłowego ujmowania dziedzictwa w rewitalizacji. Wzięto udział w spotkaniu w UM Jawora dotyczącym wsparcia merytorycznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Centrum Kompetencji ds. rewitalizacji w Narodowym Instytucie Dziedzictwa dla województwa dolnośląskiego i lubuskiego w procesie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Jawora. W ramach współpracy z dolnośląskim Urzędem Marszałkowskim. Warsztaty w dniach 19.04., 26.04., 10.05. i 17.05. (stacjonarnie). Prezentacje były opracowywane z uwzględnieniem konkretnych problemów gmin, których przedstawiciele brali udział w szkoleniach. Odbyło się jedno spotkanie organizacyjne między koordynatorami Centrów Kompetencji NID a Regionami Rewitalizacji.

Publikacja „Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji – jak budować gminny program rewitalizacji z włączaniem dziedzictwa”

Trwają intensywne prace nad publikacją dot. roli i miejsca dziedzictwa w procesie rewitalizacji, "Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji – jak budować gminny program rewitalizacji z włączaniem dziedzictwa ". Podpisano umowę o współredagowanie publikacji z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów. Dla każdego z planowanych rozdziałów stworzono konspekt, który został zaakceptowany przez redaktorów publikacji. Treści do publikacji są gotowe w 70%. Przygotowane przez autorów treści zostały zredagowane i przekazane z uwagami do autorów.

Publikacja „Życie między zabytkami o dziedzictwie w rewitalizacji”

W ramach promocji tematyki dziedzictwa w rewitalizacji zakończono pracę nad publikacją zbierającą wywiady z praktykami rewitalizacji pn. *Życie między zabytkami o dziedzictwie w rewitalizacji*: ukończono skład, dobór zdjęć, redakcję na składzie, przygotowano publikację do druku.

Szkolenia

– 27.06.2022 – organizacja szkolenia dla gminy Bolesławiec – wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego dla programu rewitalizacji - prowadząca

szkolenie Paulina Legutko-Kobus;– szkolenie dot. ochrony dziedzictwa i zabytków archeologicznych oraz właściwego wykorzystania ich potencjału w procesie rewitalizacji, prowadzenie: Agata Byszewska-Łasińska, Urząd Miejski w Zbąszyniu, 31.03.2022 r.;

– szkolenie „Przygotowanie i prowadzenie procesu rewitalizacji z uwzględnieniem dziedzictwa”, prowadzenie: Maria Badeńska-Stapp oraz prezentacja pierwszej części Studium ochrony wartości kulturowych Miasta i Gminy Czaplinek (miasto w granicach administracyjnych), prowadzenie: zespół Pracowni Terenowej NID w Szczecinie, Urząd Miejski w Czaplinku, 24-25.03.2022 r.

– szkolenie w siedzibie Urzędu Gminy Marki, 24 kwietnia 2022, dotyczące uwarunkowań prawnych procesu rewitalizacji, a zwłaszcza podstawowych pojęć związanych z ochroną zabytków;

– Spotkanie warsztatowe dotyczące uwzględnienia dziedzictwa kulturowego gminy w przygotowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz w prowadzeniu procesu rewitalizacji – Urząd Miejski w Drezdenku – 15.03.2022 (BO);– 30.06.2022

– warsztaty dotyczące tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji oraz prowadzenia procesu rewitalizacji z szerokim uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego gminy. Spotkanie odbędzie się stacjonarnie, w GOKIS-ie w Legnickim Polu z udziałem UG, instytucji gminnych, Muzeum Miedzi w Legnicy (prowadzenie – Maria Badeńska-Stapp, organizacja – BO, udział – Donata Trenkler, dr Grzegorz Grajewski);

– „Zasady programowania i wdrażania procesu rewitalizacji w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków”, 16 maja 2022 r – szkolenie dla przedstawicieli samorządowych służb konserwatorskich;

– „Zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym w rewitalizacji" w ramach modułu szkoleniowego poświęconego dostępności oraz zarządzania i partycypacji organizowanego przez UM woj. Dolnośląskiego – projekt „Programy rewitalizacji gmin II”.

Dla koordynatorów Centrów Kompetencji odbył się wykład prof. Ewy Boryczki pod tytułem „Proces przygotowania programów rewitalizacji, w tym systemów

monitorowania na podstawie m.in. raportów z ewaluacji programów i procesów rewitalizacji wybranych miast”, a także dostępne jest stałe wsparcie eksperckie.

Grupa w serwisie Facebook "Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji"

Dodatkowo działa grupa w serwisie Facebook „Dziedzictwo kulturowe w rewitalizacji”, w której systematycznie publikowane są relacje z działalności Centrów jak również treści merytoryczne dotyczące ujmowania dziedzictwa w rewitalizacji. Grupa posiada 736 członków. W okresie sprawozdawczym wprowadzono regulamin grupy.

W ramach realizacji zadania zorganizowano we współpracy z Międzynarodowym Centrum Kultury dyskusję panelową pt. Dziedzictwo ma wartość dla miasta! Dlaczego dziedzictwo kulturowe jest ważne dla zrównoważonego rozwoju miast? – doświadczenia i wyzwania z perspektywy Polski., która odbyła się w trakcie 11. Sesji Światowego **Forum Miejskiego (World Urban Forum, WUF11)** jako część Programu Polskiego. Celem dyskusji była ocena potencjału i wartości dziedzictwa kulturowego dla prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju miast w Polsce, podsumowanie dotychczasowych doświadczeń Polski w obszarze integracji dziedzictwa w polityki miejskie zmierzające do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, analiza przydatności stosowanych rozwiązań oraz rozmowa o wyzwaniach stojących przed ochroną dziedzictwa we współczesnych miastach.

Studia ochrony wartości kulturowych

W okresie sprawozdawczym zakończono prace nad:

- Czerwińsk nad Wisłą – Zespół sakralny wraz z układem urbanistycznym. Studium ochrony wartości kulturowych;
- Miasto i Gmina Czaplinek – opracowanie „Studium ochrony wartości kulturowych miasta Czaplinek (w granicach administracyjnych)”.

Trwają prace nad:

- Studium ochrony wartości kulturowych Miasta i Gminy Czaplinek (gmina z wyłączeniem miasta w granicach administracyjnych);

- aktualizacji ochrony wartości kulturowych Gminy Cedynia przez zespół PT NID w Szczecinie i wysłanie do podpisu Burmistrza Cedyni;
- Studium ochrony wartości kulturowych dla obszaru gminy wiejsko-miejskiej Tolkmicko;
- Studium ochrony wartości kulturowych Zagórza;
- Studium ochrony wartości kulturowych miasta Bolesławiec (województwo łódzkie);
- Studium ochrony wartości kulturowych miasta Bolesławiec (województwo dolnośląskie);
- Studium ochrony wartości kulturowych Obórki – wieś z układem ruralistycznym. Studium ochrony wartości kulturowych”;
- Studium ochrony wartości kulturowych „Czeska wieś – wieś z układem ruralistycznym. Studium ochrony wartości kulturowych”.

Realizacja zadań statutowych nr 6, 9, 17.

6. Centrum Architektury Drewnianej

Specjalistyczna Pracownia Terenowa „Centrum Architektury Drewnianej” w Otwocku została powołana w ramach realizacji zadań Krajowego Programu Ochrony i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022. Celem działania Centrum, określonym w regulaminie organizacyjnym NID, jest zarządzanie i sprawowanie opieki nad zabytkowym budynkiem willi „U Dziadka” oraz prowadzenie działalności merytorycznej, polegającej na wspieraniu opiekunów architektury i budownictwa drewnianego we właściwej opiece nad tym zasobem, m.in. poprzez opracowywanie i udostępnianie podręczników i poradników, organizację szkoleń oraz kursów rzemiosł tradycyjnych, podnoszących kompetencje rzemieślników w celu zapewnienia właściwej konserwacji zabytków drewnianych.

W okresie sprawozdawczym rozpoczęto realizację następujących działań:

1. W kwietniu br. rozpoczęto prace nad opracowaniem raportu o stanie architektury drewnianej w Polsce. Do realizacji zadania powołano zespół wewnętrzny, którego przewodniczącą jest zastępca dyrektora dr hab.

Monika Bogdanowska. W skład zespołu wchodzi Agnieszka Gajc, Maciej Warchoł oraz przedstawiciele Oddziałów i Pracowni Terenowych ze wszystkich województw. W maju rozpoczęto badania terenowe w wyznaczonych na terenie całej Polski obszarach referencyjnych – wyznaczeni pracownicy NID oraz współpracownicy zewnętrzni opracowują dane zgodnie z ankietą badawczą. Do końca lipca zaplanowano zbieranie danych w terenie. Wnioski i diagnozy zebrane w ramach badań terenowych posłużą za podstawę opracowania rozdziału dotyczącego stanu zachowania architektury drewnianej w Polsce i diagnozy zagrożeń. Dodatkowo w raporcie znajdują się opracowania dotyczące m.in. uwarunkowań prawnych ochrony tego zasobu, systemu finansowania remontu oraz zasobów danych. Zakończenie prac nad raportem przewidywane jest na wrzesień br., tak, aby raport mógł ukazać się w tym roku w formie drukowanej.

2. Nawiązano współpracę z Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu. W lipcu br. w Muzeum zostanie zorganizowana szkoła letnia Tłoka ciesielska, skierowana do pracowników Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków. W ramach szkoły zaplanowano zajęcia praktyczne i teoretyczne, mające służyć podniesieniu wiedzy i kompetencji pracowników WUOZ-ów odpowiedzialnych za architekturę drewnianą. W październiku br. w Muzeum odbędzie się konferencja dotycząca ochrony i standardów konserwacji architektury drewnianej, współorganizowana z Muzeum.
3. Nawiązano współpracę z Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, we wrześniu br. planowana jest organizacja seminarium naukowego dotyczącego architektury drewnianej i tradycyjnej sztuki ciesielskiej.
4. W ostatnim kwartale br. zostanie zrealizowany projekt we współpracy z Riksantikvaren (Norwegia), dotyczący relacji pomiędzy ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym a przeciwdziałaniem zmianom klimatu.

5. Przygotowano dokumentację służącą do ogłoszenia postępowania służącego wyłonieniu wykonawcy robót budowlanych przy Willi „U Dziadka”, oba postępowania unieważniono z powodu zbyt wysokiej ceny zgłoszonej przez potencjalnego wykonawcę.

Realizacja zadania statutowego nr 17.

7. Współpraca międzynarodowa

W pierwszej połowie 2022 r. przedstawiciele NID uczestniczyli w cyklicznie odbywających spotkaniach międzynarodowych platform współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym: European Heritage Heads Forum, EHHF, (maj 2022, Szkocja), Baltic Region Heirtage Forum, BRHC, (czerwiec, Norwegia), HEREIN. Heritage Network (marzec, on-line) oraz European Archeologie Consilium, EAC, (marzec, Austria). Na Walnym Zgromadzeniu EAC, Agnieszka Oniszcuk została wiceprzewodniczącą EAC.

Eksperci z NID w pierwszym półroczu 2022 r. uczestniczyli w:

- 23. Heritage Symposium: Archeology and Natural Enviroment (marzec, Austria)
- spotkaniu w ramach projektu SEADDA - Saving European Archaeology from the Digital Dark Age (maj, on-line);
- w corocznym spotkaniu Krajowych Konserwatorów Zabytków Niemiec, na którym ustalono dalsze działania związane, z rozwijaniem współpracy, wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy polskimi i niemieckimi konserwatorami zabytków (maj, Niemcy);
- spotkaniu Grupy Polskich i Niemieckich Ekspertów w dziedzinie ochrony zabytków, ustalono dalsze działania związane, z rozwijaniem współpracy (maj, Niemcy);

– w wizycie studyjnej w Minjastofnun/Cultural Heritage Agency of Iceland, Reykjavik, podczas której przedstawiciele NID zapoznali się z systemem ochrony zabytków archeologicznych w Islandii (czerwiec, Islandia).

W czerwcu 2022 r. w Krakowie odbyło się posiedzenie Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej miejsca światowego dziedzictwa UNESCO – „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat” z udziałem przedstawicieli z Ukrainy z: Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej, Lwowskiej Galerii Sztuk Pięknych i podległego jej Rezerwatu Historyczno-Architektoniczny w Żółkwi oraz UKN ICOMOS oraz Politechniki Lwowskiej. Po stronie polskiej oprócz pracowników NID od lat zaangażowanych w ochronę i badanie drewnianych cerkwi, uczestniczyli: Małopolski WKZ, Podkarpacki WKZ, Dyrektor DOZ, przedstawiciel Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą Polonika.

W trakcie spotkania omówiony został aktualny stan zachowania polskich i ukraińskich drewnianych cerkwi oraz kwestie dalszego rozwoju współpracy.

8. Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie

Centrum zostało powołane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako główny ośrodek koordynacji rządowej pomocy dla sektora kultury na Ukrainie. Od połowy marca 2022 r. działa w strukturze Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Głównym zadaniem Centrum jest koordynacja działań mających na celu ochronę ukraińskiego dziedzictwa kulturowego zagrożonego trwającymi działaniami wojennymi. Oprócz koordynacji logistycznej Centrum pomaga w zakupie konkretnego wsparcia materialnego, a także pozyskuje niezbędne środki finansowe.

Centrum na bieżąco aktualizuje bazę potrzeb zgłaszanych przez instytucje na Ukrainie, weryfikuje zgłoszenia i organizuje transporty do Lwowa, Kijowa oraz innych miejscowości we współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Aby zapewnić efektywną organizację, regularnie komunikuje się z grupą roboczą „Heritage Emergency Response Initiative”, powołaną przez Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy w celu efektywnej dystrybucji pomocy materialnej

instytucjom kultury. Centrum odpowiada na bieżąco aktualizowane i zweryfikowane potrzeby ukraińskich instytucji kultury i służb konserwatorskich, aktywnie współpracuje z powołanymi przez Ministra Tkaczenkę pełnomocnikami odpowiedzialnymi za pomoc ukraińskiemu sektorowi kultury.

Tylko w kwietniu br. pomoc trafiła do 35 instytucji, które otrzymały łącznie 126 palet pomocy, skierowanej głównie do muzeów. Kilkadziesiąt nowych zgłoszeń sprawiło, że w maju zostały wysłane kolejne transporty. Od lipca będą one realizowane już we współpracy z Rządową Agencją Rezerw Strategicznych. Dzięki międzynarodowemu zespołowi Centrum jest w codziennym kontakcie zarówno z muzealnikami, ale przede wszystkim z przedstawicielami Ministerstwa Kultury Ukrainy. Procedury pomocowe są na bieżąco dostosowywane do aktualnej sytuacji w Ukrainie.

Centrum zbiera również informacje dotyczące zniszczeń ukraińskiego dziedzictwa kulturowego oraz poniesionych strat. Na bieżąco analizuje źródła ukraińskie, tworząc bazę wiedzy o działaniach na terenie Ukrainy. Upowszechnia wiedzę na temat skali zniszczeń, w tym poprzez dwujęzyczny profil na Facebooku, a także stronę internetową – www.ikraina.nid.pl.

Ponadto Centrum przetłumaczyło na język ukraiński tekst Rekomendacji Warszawskiej w sprawie odbudowy i rekonstrukcji dziedzictwa kulturowego (ang. Warsaw Recommendation on Recovery and Reconstruction of Cultural Heritage), która została przyjęta w formie zalecenia przez Komitet Światowego Dziedzictwa podczas 42. Sesji w 2018 roku. Dokument ten stanowi kompleksowy zbiór zasad dotyczących procesu odbudowy miast i rekonstrukcji zabytkowych obiektów lub zespołów budynków, zniszczonych na skutek konfliktów zbrojnych lub katastrof naturalnych.

Reagując na aktualne wyzwania z nielegalnym wywozem i przemieszczeniem dóbr kultury, pracownicy NID, na zaproszenie Krajowej Administracji Skarbowej, biorą udział w szkoleniach funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz celników. Na podstawie wieloletnich doświadczeń wskazuje się na charakterystykę najczęściej

przemycanych obiektów, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków archeologicznych. Planowane są w tym zakresie kolejne projekty o charakterze międzynarodowym, dedykowane właściwym służbom w poszczególnych krajach.

W ramach działalności pomocowej powstało forum organizacji pozarządowych działających w obszarze ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Wymiana doświadczeń w tym zakresie jest obecnie podstawą do opracowywania projektów pomocowych. Wspólnie z Polskim Komitetem ds. UNESCO organizowane jest także wsparcie dla uchodźców z Ukrainy.

Realizacja zadania statutowego nr 1, 15, 16.

E. Aneksy

Tabela XIV. Udział pracowników i przedstawicieli NID w konferencjach

Lp.	Imię i Nazwisko	Tytuł, termin i miejsce konferencji	Tytuł wystąpienia/referatu
1.	Joanna Piotrowska	XI Konferencja Naukowa Stowarzyszenia Miłośników Witraży Ars Vitrea Polona "Twórcy witraży. Projektanci, wykonawcy i konserwatorzy", Lidzbark Warmiński 27-29.05.2022	Nowożytny medalion witrażowy w kościele Świętego Szczepana w Rożyńsku Wielkim
2.	Agnieszka Olczyk, dr Ewa Waryś	Sesja konserwatorska "Zespół fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk". Dalsze perspektywy ochrony, opieki i zarządzania zabytkami militarnymi z pierwszej połowy XX wieku", 29.06.2022, Ruda Śląska	Zarys dziejów, ocena stanu zachowania i ocena wartości zabytkowych zespołu fortyfikacji Obszaru Warownego "Śląsk"
3.	Agata Mucha	Konferencja w ramach 25. Święta Zabawki Drewnianej w Stryszawie, 3 czerwca 2022 r. Stryszawa (woj. małopolskie)	Zabawkarstwo żywiecko-suskie. Monitoring Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego - czyli rzecz o stanie żywotności zjawiska.
4.	Agata Mucha	Dwudniowe warsztaty dla rzemieślników i rękodzielników działających w ramach LGD w woj. małopolskim i opolskim (obróbka drewna, haft opolski), 28 czerwca 2022 r. Gogolin (woj. opolskie)	Niematerialne dziedzictwo kulturowe - jak z niego czerpać, by źródło stałe biło?

5.	Dr inż. arch. Włodzimierz Witkowski, Politechnika Łódzka, Pracownia terenowa NID w Łodzi	Konferencja towarzysząca otwarciu wystawy jubileuszowej NID : Co jest zabytkiem? Badania w procesie rozpoznawania dziedzictwa kulturowego	Problematyka badań i ochrony sakralnego dziedzictwa drewnianego
6.	Dr inż. arch. Maria Dankowska, Pracownia terenowa NID w Łodzi	Konferencja towarzysząca otwarciu wystawy jubileuszowej NID : Co jest zabytkiem? Badania w procesie rozpoznawania dziedzictwa kulturowego	Studium ochrony wartości kulturowych – wieloaspektowe rozpoznanie dziedzictwa kulturowego
7.	Anna Michalska	Konferencja towarzysząca otwarciu wystawy jubileuszowej NID : Co jest zabytkiem? Badania w procesie rozpoznawania dziedzictwa kulturowego	Czego możemy dowiedzieć się o zabytkach badając archiwalia?
8.	Łuczak Tomasz	"Weekend z kulturą Hazów w Rawiczu	bez wystąpienia
9.	Łuczak Tomasz	Dziedzictwo kulturowe: szanse i wyzwania dla samorządów w Uniejowie, woj. łódzkie	bez wystąpienia
10.	Palacz Teresa i Łuczak Tomasz	konf. prasowa - otwarcie wystawy "EKO-ETNO Natura dawnej wsi" w Muzeum Okręgowym w Lesznie	czynny udział
11.	Palacz Teresa	Wystąpienie w trakcie warsztatów NDK w Lesznie	"60 lat misji NID w Wielkopolsce (30-lecie OT w Poznaniu)"
12.	Palacz Teresa	Jubileusz 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk - Poznań	bez wystąpienia
13.	Sapeta Adam	Rewitalizacja w perspektywie finansowej 2021-2027, 20 czerwca 2022, Rzeszów	Działania Narodowego Instytutu Dziedzictwa w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego w procesie rewitalizacji
14.	Marcin Sabaciński	Przestępczość przeciwko dobrom kultury i CITES - CrimART 24-29 kwietnia, 23-25 maja Kraków	Zwalczanie nielegalnych wykopalisk i nielegalnego obrotu zabytkami archeologicznymi; Zwalczanie nielegalnego handlu zabytkami archeologicznymi na portalach aukcyjnych oraz współpraca policji i instytucji kultury
15.	Marcin Sabaciński	Badania proveniencyjne w pracy inwentaryzatora muzealnego i w procesie zarządzania kolekcją, 19-20 maja 2022 Wrocław	Proweniencja zabytków archeologicznych przekazywanych do muzeów.
16.	Marcin Sabaciński	Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych Gdynia 10 czerwca 2022	Nielegalny obrót zabytkami archeologicznymi z Ukrainy na przykładzie doświadczeń Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

17.	Renata Stachańczyk	0.05.2022, konferencja ICOMOS pt. „Dostosowanie zabytków dla potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami – przepisy, zasady, dobre praktyki”	Ogrody zabytkowe - czy dla wszystkich?
18.	Tomasz Błyskosz	Ogólnopolska konferencja pn. Dźwigi krajobrazie Gdańska, 25.05.2022 r., NMM Gdańsk	Dźwigi współczesnym symbolem Gdańska
19.	Tomasz Błyskosz	Konferencja szkoleniowa Oddziału Gdańskiego PTTK, 9.06.2022 r., Gdańsk	Modernizm w Gdańsku
20.	Nina Glińska (wraz z Marcinem M. Przybyłą)	Konferencja Sprawozdawcza Krakowskiego Ośrodka Archeologicznego, 20-21.06.2021, Pracownia Archeologiczna Krakowskiego Oddziału IAiE PAN w Igołomii	Kilka słów o wynikach nieinwazyjnych badań archeologicznych przeprowadzonych w 2021 r. na "Grodzisku" w Wiślicy.
21.	Andrzej Siwek	Dostosowanie zabytków do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami - przepisy, zasady, dobre praktyki", w Łazienkach Królewskich w dniach 9-10 maja 2022.	Wymóg dostosowania zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami, jako katalizator kategoryzacji zabytków
22.	Katarzyna Zalańska	50 years of the UNESCO World Heritage Convention. Achievements and Challenges in Europe (Międzynarodowe Centrum Kultury), 9-10 czerwca 2022, Kraków	Referat o działalności Centrum Pomocy dla Ukrainy na Ukrainie
23.	Monika Bogdanowska	Cel dziedzictwo: ochrona dóbr kultury - polskie odpowiedzi na bieżące pytania, Kraków, 21.04.2022	„Ochrona dóbr kultury - polskie odpowiedzi na bieżące wyzwania” – udział w panelu eksperckim
24.	Monika Bogdanowska	„Przyszłym Pokoleniom”. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID), 22 kwietnia 2022, Warszawa	„60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa” – prowadzenie panelu
25.	Monika Bogdanowska	VIII Konferencja Naukowej z cyklu „Prawne formy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, „Człowiek, samorząd i państwo wobec zagrożeń zabytków w trakcie pokoju i w czasie wojny” (UJ), 1 – 2 czerwca 2022, Kraków	„Czterech jeźdźców Apokalipsy w ochronie zabytków” – wystąpienie z referatem
26.	Monika Bogdanowska	50 years of the UNESCO World Heritage Convention. Achievements and Challenges in Europe (Międzynarodowe Centrum Kultury), 8 – 10 czerwca 2022, Kraków,	“The WHL – trends and obstacles. Changes in the implementation of the Convention” - moderacja sesji
27.	Monika Bogdanowska	Obchody Jubileuszu 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Oddział w Krakowie, 8 czerwca 2022, Kraków	„Ochrona zabytków w obliczu zmian klimatycznych. Między tradycją, a nowymi wyzwaniami ochrony zabytków” - udział w panelu eksperckim
28.	Monika Bogdanowska	World Urban Forum (UN Habitat), 28 czerwca 2022, Katowice+	„Dziedzictwo ma wartość dla miasta. Dlaczego dziedzictwo kulturowe jest ważne dla zrównoważonego rozwoju miast? - doświadczenia i wyzwania z perspektyw Polski” – udział w panelu eksperckim

29.	Monika Bogdanowska	Obchody Jubileuszu 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Pracownia Terenowa w Katowicach, „Zespół fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” - dalsze perspektywy ochrony, opieki i zarządzania zabytkami militarnymi z 1 poł. XX w” (NID), 29 czerwca 2022, Ruda Śląska	Wystąpienie otwierające
30.	Monika Bogdanowska	Cykl „DNA Krakowa” (Muzeum Krakowa), 30 czerwca 2022. Kraków	„Zabytki –ważne dla Krakowian?” - udział w panelu eksperckim
31.	Katarzyna Zalasieńska	EHHF 18.05-20.05.2022, Edynburg	prezentacja działalności Centrum Pomocy dla Ukrainy na Ukrainie
32.	Małgorzata Maksymiuk	27-29 maj 2022 konferencja „Twórcy witraży, projektanci, wykonawcy i konserwatorzy”	„Dziewiętnastowieczni twórcy szyb trawionych i ich warszawscy kontynuatorzy z przełomu XIX i XX wieku”
33.	Dąbrówka Lipska	Zabytkowa Architektura Drewniana w Ośrodkach miejskich - problematyka ochrony, 25-27 maja 2022 r., Warszawa	Osiedle na warszawskich Jelonkach - nowe spojrzenie
34.	Dąbrówka Lipska	Zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń w objętej wojną Ukrainie: potencjał istniejących metod, instrumentów i technologii, PANEL w ramach 60-lecia NID, 8 czerwca 2022 r., Kraków	Rozważania nad odbudową zniszczonych wojną dóbr kultury – Rekomendacja Warszawska jako punkt wyjścia.
35.	Aleksandra Brodowska	Zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń w objętej wojną Ukrainie: potencjał istniejących metod, instrumentów i technologii, PANEL w ramach 60-lecia NID, 8 czerwca 2022 r., Kraków	Ochrona dziedzictwa niematerialnego w czasie wojny jako fundament odbudowy uwzględniającej potrzeby społeczności
36.	Karol Czajkowski	Zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń w objętej wojną Ukrainie: potencjał istniejących metod, instrumentów i technologii, PANEL w ramach 60-lecia NID, 8 czerwca 2022 r., Kraków	Digitalizacja jako kluczowa forma zabezpieczenia dziedzictwa w obliczu wojny – rozwój inwentaryzacji poprzez nowe technologie

Tabela XV. Artykuły i opracowania pracowników NID

Nazwisko i imię	Tytuł i numer czasopisma lub tytuł publikacji	Tytuł referatu lub artykułu, opracowanie publikacji
Michał Bugaj	Żmudna robota, czyli rzecz o historii badań wykopaliskowych pradziejowej osady obronnej w Wicinie, gm. Jasień, woj. lubuskie	Badania w służbie idei, czyli o potrzebie i sensie badań w obiektach zabytkowych na przykładzie Parku Mużakowskiego

Renata Stachańczyk	Forum Architektury Krajobrazu. Praktyka zawodowa, badania naukowe, dydaktyka, pod red. A. Ozimek, I. Sykta, Politechnika Krakowska, Kraków 2021	
Iwona Wildner-Nurek	Przyroda Parku Skaryszewskiego w Warszawie, pod redakcją M. Luniaka i M. Dziadosz, Warszawa 2021	Historia i współczesność parku
Iwona Wildner-Nurek	Wzorcowa Rewitalizacja Gmin w ramach projektu 1.1.3. KPOZiOZ	Zieleń zabytkowa w procesie rewitalizacji
Elżbieta Jagielska, Renata Stachańczyk, Anna Hanaka, Maciej Warchoł, Jakub Wrzosek, Agnieszka Makowska, Barbara Furmanik, Maciej Rymkiewicz, Ewa Popławska-Bukato,	Teksty do publikacji jubileuszowej	
Aleksandra Brodowska	Special Raport on intangible cultural heritage of displaced Ukrainian communities - the perspective of Poland	Publikacja on-line